

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Vapaaehtoistyö kotoutumisen tukena

Oma polku - nuorten kokemuksia ja kehitysideoita vapaaehtoisuudesta
Jyvälän Setlementti ry:lle

Anni Niemelä

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

12/2019

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Tekijä: Anni Niemelä

Opinnäytetyön nimi: Vapaaehtoistyö kotoutumisen tukena – Oma Polku – nuorten kokemuksia ja kehitysideoita vapaaehtoisuudesta Jyväskylän Setlementti ry:lle

Sivumäärä: 52 ja 1 liitesivu

Työn ohjaajat: Kimmo Lind ja Eeva Mäntylä

Työn tilaaja: Jyväskylän Setlementti ry, Maia Fandi

Vapaaehtoistoiminnan on todistettu edistävän maahanmuuttajien kotoutumista useilla eri osa-alueilla, kuten kielitaidon parantumisessa tai verkostojen kasvussa. Tämä opinnäytetyö tutkii yksin Suomeen tulleiden nuorten tekemän vapaaehtoistyön merkityksiä heidän kotoutumiseensa sekä miten Jyväskylän Setlementti ry:n vapaaehtoistoimintaa voisi kehittää. Jyväskylän Setlementin Oma Polku-hanke toteuttaa kotouttavaa toimintaa yksin Suomeen tulleille nuorille Jyväskylän alueella. Oma Polku-hankkeen osallistujat ovat täysi-ikäisiä nuoria, jotka ovat tulleet alaikäisenä Suomeen ilman perhettä. Työn tilaaja on Jyväskylän Setlementti ry.

Tämän työn on tarkoitus osoittaa jo aiemmin todistettuja vapaaehtoistoiminnan positiivisia vaikutuksia nuorten kotoutumiseen sekä nostaa heidän äänensä kuuluviin vapaaehtoistoiminnan merkityksistä heidän elämässään. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tilaajalle tietoa vapaaehtoistoiminnan kehittämiskohteista, jotta toimintaa voidaan kehittää nuorten toivomusten mukaisesti. Tutkimus osoittaa vapaaehtoisuuden vaikutukset nuorten kotoutumiseen sekä työn tarpeellisuuden laajemmin ammattialalla kotouttavan toiminnan sekä vapaaehtoisuuden kentällä.

Työn tutkimusmenetelminä käytettiin ryhmähaastattelua sekä osallistuvaa havainnointia. Tutkimusaineisto analysoitiin laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysin, tyypittelyn sekä teemoittelun avulla. Analyysin tukena on käytetty aiheesta aiemmin tehtyjä tutkimuksia sekä muuta vapaaehtoisuuteen ja kotoutumiseen erikseen tai yhdessä keskittyvää tietoperustaa.

Tutkimustulokset tukevat aiempia tuloksia vapaaehtoisuuden hyödyistä maahanmuuttajanuorille. Yleisesti vapaaehtoisuus koettiin hyvänä asiana, joka tuottaa molemminpuolista iloa tekijälleen sekä vastaanottajalleen, vaikka tällä kohderyhmällä voi olla useita esteitä siihen osallistumiseen. Vapaaehtoisuus antaa mahdollisuuden kokeilla uusia asioita, oppia kieltä sekä tavata uusia ihmisiä. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää Jyväskylän Setlementti ry:n toiminnassa sekä yleisesti maahanmuuttajille suunnatussa vapaaehtoistoiminnassa.

Asiasanat: Vapaaehtoisuus, kotoutuminen, kotouttaminen, turvapaikanhakijat, vuorovaikutus, osallisuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree programme in civic activities and youth work

Author: Anni Niemelä

Title: Voluntary work supporting integration – Oma Polku – participants experiences and development ideas about voluntary work for Settlement of Jyväskylä

Number of Pages: 52 and 1 attachment page

Supervisor(s): Kimmo Lind and Eeva Mäntylä

Subscriber(s): Settlement of Jyväskylä, Maia Fandi

Volunteering has been shown to contribute to the integration of immigrants in a number of areas, such as improving language skills or increasing networks. This thesis explores the impact of volunteering on Oma Polku - participants lives and social integration. Oma Polku – group is focused on organizing integration activity for young people who have come to Finland alone as minors and who now live in Jyväskylä. The subscriber of this thesis is Settlement of Jyväskylä. This study also shows how the voluntary work could be developed in Settlement of Jyväskylä.

The purpose of this thesis is to prove those already found positive effects of volunteering in Oma Polku – participants lives. Also the aim of this study is to raise Oma polku – participants voices considering their experiences in voluntary work and their ideas of how voluntary work in Settlement of Jyväskylä could be developed. This kind of study is needed in this professional area and its results can be used in many multicultural activities widely in different organizations.

A group interview was used as a research method in this thesis. Also participatory observation was used to establish the results of the study. The research material was analyzed by content analysis, using thematizing and typology. Studies made earlier and literature about volunteering and integration was used in analysis to confirm the results of the study.

Results of this study support earlier results about positive effects of volunteering and its contribution to integration. This group has its own challenges considering participation in voluntary work. Nevertheless, voluntary work was experienced as a two-way activity, which gives a lot to Oma Polku – participants and the people they are working with. Voluntary work enables these young people to connect with new people, learn language trough non – formal learning and take part in new, interesting activities. Results of the study can be used in Settlement of Jyväskyläs voluntary work or wider in this professional area.

Keywords: Volunteering, voluntary work, social integration, asylum seekers, interaction, participation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	KOTOUTTAVA TOIMINTA.....	7
2.1	Yksin Suomeen tulleet nuoret	8
3	TILAAJAN ESITTELY.....	10
3.1	Oma Polku	11
4	VAPAAEHTOISTOIMINTA.....	12
4.1	Vapaaehtoisuuteen vaikuttavat tekijät.....	14
4.2	Tuettu vapaaehtoistoiminta	17
5	TUTKIMUS JA AINEISTONKERUU	18
5.1	Tutkimusmenetelmän valinta	19
5.2	Ryhmähaastattelu ja osallistuva havainnointi	20
6	TULOKSET JA ANALYYSI	24
6.1	Vapaaehtoistoiminnan motiivit.....	25
6.2	Vapaaehtoistoiminnan tuki	31
6.3	Vapaaehtoistoiminnan anti	33
6.4	Vapaaehtoistoiminnan kehitysideat.....	36
6.5	Vapaaehtoistoiminta ja kotoutuminen.....	38
6.6	Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	41
7	POHDINTA	44
	LÄHTEET	49
	LIITTEET.....	54

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön keskiössä on osoittaa vapaaehtoistoiminnan merkitykset yksin Suomeen tulleiden nuorten, eli tässä työssä Oma Polku - nuorten kotoutumisessa sekä nostaa heidän äänensä kuuluviin vapaaehtoistoiminnan kautta kerätyistä kokemuksista. Lisäksi työn tavoitteena on tuottaa kehitysideoita Jyväskylän Setlementti Ry:n vapaaehtoistointaan sekä yleiseen kansalaistoimintaan. Tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat mukana Jyväskylän Setlementti ry:n Oma Polku-hankkeessa, joka tukee Suomeen ilman perhettä tulleiden nuorten kotoutumista (Fandi 2019). Tutkimuksen aihe muotoutui oman kiinnostukseni sekä Jyväskylän Setlementti ry:n tarpeiden mukaisesti.

Oma Polku-nuoret ovat turvapaikanhakijoita, jotka ovat tulleet yksin alaikäisinä Suomeen. Nyt Oma Polku - nuoret ovat täyttäneet 18 vuotta. He käyvät yhä läpi kotoutumisprosessia, joka voi olla hyvin monivaiheinen sekä pitkä. Hetkessä eläminen nuorten tilanteen ollessa epävarma on tärkeää Oma Polku - ryhmän toiminnassa. Merkittävin kysymys ryhmässä varmasti onkin ”Mitä kuuluu?” Nuorilla on paljon vapaa-aikaa ja viikoittaiset tapaamiset ovatkin siksi erityisen tärkeitä. Tunne useampaan kulttuuriin kuulumisesta, tiukentunut maahanmuuttopolitiikka ja lähiverkoston puute tuovat nuorten elämään epävarmuutta ja paljon painetta. Näiden nuorten elämän vaikeudet eivät sijoitu vain Suomen rajojen sisälle, vaan he ovat voineet joutua kohtaamaan hankalia tilanteita jo ennen maahan saapumistaan usean maan tai pakolaisleirien kautta kiertäessään (Kivijärvi, Nieminen & Toivikko 2015, 12). Yksin tulleilla nuorilla on usein traumaattisia kokemuksia matkaltaan ja lisäksi uusi kulttuuri opittavanaan. He elävät kulttuurien ristipaineessa, jossa kulttuuriset käytännöt törmäävät ja sekoittuvat toisiinsa. (Kuusisto & Korjonen - Kuusipuro 2018, 371.) Kotouttava toiminta Oma Polku – projektissa vastaa näihin haasteisiin tuomalla nuorille mahdollisuuden Suomen kulttuurin kohtaamiseen ja kaksisuuntaiseen kotoutumiseen. Oma Polku-toiminnan yhtenä elementtinä on myös mahdollistaa nuorille vapaaehtoistointaa (Kääriäinen 2019a). Tämän vapaaehtoistoiminnan merkityksistä nuoret kertovat tässä työssä. Tutkittavan toiminnan muotona on ohjaamistyö, jota nuoret ovat tehneet kahdessa erilaisessa työpajatoiminnassa.

Toisessa työpajassa rakennettiin geometrian avulla, kun taas toisessa toiminta painottui musiikin kautta tekemiseen.

Nuorten tekemä vapaaehtoistoiminta on yleistynyt Suomessa viime vuosien aikana. Kansalaisareenan, Kirkkohallituksen sekä Opintokeskus Siviksen teettämän tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminta on kolminkertaistunut nuorten keskuudessa vuodesta 2015 vuoteen 2018 mennessä (Kansalaisareena 2019a). Jyväskylän vapaaehtoispalveluiden koordinaattori Antti Rajalan (2019) mukaan myös heidän toimintaansa heijastuu tämä muutos. Ennen vapaaehtoisiksi hakeutuivat eläkeläiset ja seniorit, mutta nykyään suurin osa vapaaehtoiseksi hakeutuvista on nuoria tai työikäisiä. On siis hyvin todennäköistä, että globalisaation myötä vapaaehtoisuus monimuotoistuu tulevaisuuteen katsottaessa, jolloin aihetta onkin tärkeää tutkia ja kehittää.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esiin uusia ja tuoreita tutkimustuloksia vapaaehtoisuuden sekä kotoutumisen kosketuspinnosta. Eija Rieppola (2010) on tutkinut aiemmin opinnäytetyössään vapaaehtoistoiminnan vaikutusta maahanmuuttajanuorten kotoutumiseen ja todennut vapaaehtoistoiminnan edistävien kotoutumista useilla osa-alueilla, kuten verkostojen kasvussa sekä kielitaidon oppimisessa. Toki tutkimuksen jälkeen muuttajien määrä on kasvanut, kuin myös vapaaehtoisuus nuorten keskuudessa. Yeteshawork B. Berhanu (2017) on tutkinut maahanmuuttajia vapaaehtoistoiminnassa pääkaupunkiseudun alueella osoittaen vapaaehtoisuuden hyvät vaikutukset kotoutumiseen. Tutkimuksessa on myös keskitytty siihen, miten erilaiset organisaatiot voisivat edistää kotoutumista vapaaehtoistoiminnan avulla. Näitä tutkimustuloksia hyödynnän myös oman opinnäytetyöni tukena. Yksin Suomeen tulleiden nuorten osalta vapaaehtoisuudesta ei löydy tutkimustietoa juuri ollenkaan, joten käsittelen vapaaehtoisuutta yleisesti maahanmuuttajien näkökulmasta. On tärkeää kuulla näitä nuoria, jotka usein jäävät yhteiskunnassa pieniäänisiksi. Sekä nuorten vapaaehtoisuus että kotoutuminen ovat kasvavia ja yhteiskunnallisesti tärkeitä ilmiöitä, joiden kosketuspintoja on syytä tutkia ja taustoittaa enemmän.

Jyväskylässä pilotoitiin syksyllä 2019 maahanmuuttajanuorille suunnattua vapaaehtoisuskoulutusta, johon myös Jyväskylän Oma polku -nuoret osallistuvat. Mukana

koulutusta järjestämässä on Jyvälän Setlementti, nuorisotila Jyväskylän Veturitallit sekä monikulttuurisuusyhdistys Wari Ry:n Homma Haltuun-hanke. Nämä kaksi koulutuskertaa järjestettiin elokuussa ja nuoret saivat niistä todistuksen. Koulutuksessa käydään läpi vapaaehtoisuuteen liittyviä tekijöitä, selkeytetään vapaaehtoisuuden käsitettä sekä vapaaehtoistoiminnan merkitystä. Tutkimukseni yhtenä tavoitteena on tieto siitä, tuntevatko nuoret saavansa tarpeeksi opastusta ja neuvoa vapaaehtoisena toimiessaan. Tulosten avulla Jyväskylä voi kehittää vapaaehtoistoimintaansa sekä saada tietoa, täytyisikö nuorille olla joka kerta erillinen vapaaehtoisuus koulutus Oma polku -toiminnan sisällä. Tällä hetkellä nuoret ovat saaneet suunnitella ja tehtäväkohtaisesti perehtyä vapaaehtoistoimintaan, mutta itse käsitteen äärelle nuorten kanssa ei olla pysähtynyt. Mikäli Kotipolku 2-hanke jatkaa toimintaansa – uusissa kehyksissä tai vanhaan malliin, myös rahoittaja voi olla kiinnostunut vapaaehtoisuuden sisällyttämisestä toimintaan ja sen vaikutuksista Oma polku -nuoriin. Tutkimuksen myötä Jyvälän Setlementti ry sekä valtakunnallinen Setlementtiliitto saavat tietoa nuorten kokemuksista sekä tarpeista liittyen vapaaehtoisuuteen ja näitä tietoja voi hyödyntää mahdollisessa jatkohankehakemuksessa tai toiminnassa ylipäätään.

Jotta työn lukija ymmärtää paremmin tutkimustuloksia, on tärkeää myös taustoittaa vapaaehtoistoiminnan piirteitä sekä kotouttavaa toimintaa ja kohderyhmän nuorten elämää teoriaan peilaten. Työssäni ensimmäisenä paneudun kotouttamisen sekä vapaaehtoistoiminnan käsitteistöön ja tutkimusosiossa analysoin näiden kahden kosketuspintoja Oma Polku – nuorten kotoutumisessa. Opinnäytetyön lopussa tulokset nivoutuvat yhteen pohdinnan kautta. Mitä asioita tilaaja ja jopa ammattiala voisi parantaa vapaaehtoisuudessaan, jotta siitä saataisiin kaikille mielekästä sekä saavutettavaa? Mitä merkityksiä vapaaehtoistyöllä on nuorten kotoutumiseen?

2 KOTOUTTAVA TOIMINTA

Tässä tutkimuksen osiossa kerrotaan kotouttavan toiminnan termistöstä. Avaan myös alaluvussa yksin Suomeen tulleiden nuorten taustoja yleisellä tasolla. Näin lukijalle avautuu kaikkien näiden käsitteiden yhteys tutkimukseen ja tutkittavien lähtökohdat. Kotouttavaa toimintaa järjestävät monet erilaiset tahot, mutta tässä opinnäytetyössä keskityn tarkastelemaan kotouttavan toiminnan muotoja Oma Polku

– projektissa. Tutkimukseni analyysissä käyn myös läpi vapaaehtoistoiminnan ja kotoutumisen yhteyksiä, joten käsitteiden avaamisen kautta myös tutkimustulokset ovat helpommin ymmärrettävissä.

Kotouttaminen on toimintaa, jossa yhteiskunta panostaa siihen, että maahan muuttaneilla henkilöillä on mahdollisuus päästä yhteiskunnan jäseniksi. Kaikkien maahanmuuttajien kotoutumista tulee kotoutumislain mukaan edistää, mutta heillä tulee olla mahdollisuus myös ylläpitää omaa kotimaan kulttuuriaan. (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019c.) Tällä tarkoitetaan kotoutumisen kaksisuuntaisuutta.

Kaksisuuntaista toiminnasta tekee se, että yhteiskunta antaa mahdollisuudet kotoutumiseen sekä aktiiviseen osallistumiseen, mutta yhteiskunnalla on oikeus odottaa maahanmuuttajalta toimia omaan kotoutumiseensa (mt. 2019c).

Kaksisuuntaista kotoutumista tukee vuonna 2011 voimaan tullut kotouttamislaki, joka tukee maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnassa (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019d). Kotouttamislain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien yhdenvertaisuutta muun väestön kanssa oikeuksien ja velvollisuuksien osalta (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019).

Kotoutumisella puolestaan tarkoitetaan yksilöllistä prosessia, joka voi olla pidempiaikainen. Se tapahtuu yleensä arkisessa vuorovaikutuksessa (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019). Laki kotoutumisen edistämisestä (2010, 3§) määrittelee kotoutumisen maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteisena kehityksenä: vastaanottava maa antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja, mutta tukee samalla hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen.

2.1 Yksin Suomeen tulleet nuoret

Ilman sukua, omaa perhettä tai muuta verkostoa Suomeen tulleita turvapaikan hakijoita kutsutaan yksin Suomeen tulleiksi nuoriksi (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019e). Vuonna 2015 Suomeen tuli noin 3000 alaikäistä turvapaikanhakijaa ilman perhettä, kun edellisinä vuosina luku on ollut 200 (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019b). Euroopan Unionin tiukka rajakontrolli on vähentänyt yksin Suomeen tulleiden nuorten määrää, ja vuonna 2017 se oli vain 142 (Kuusisto & Korjonen –

Kuusipuro 2018, 370). Turvapaikanhakijat lähtevät kotimaastaan monista erilaisista syistä, esimerkiksi sodan, vainon tai turvattomuuden vuoksi. Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan ulkomaalaista henkilöä, joka hakee suojelua sekä opiskeluoikeutta toisesta valtiosta (Sisäministeriö 2019). Oma Polku-nuoret ovat taustaltaan turvapaikanhakijoita, jotka ovat tulleet yksin alaikäisinä Suomeen.

Yksinäisyys, hauraat suhteet vanhempiin, asunnottomuus ja kodin ulkopuolelle sijoitukset ovat yleisiä yksin Suomeen tulleiden nuorten keskuudessa. Nämä nuoret kokevat myös enemmän rasismia ja syrjintää eri ympäristöissä. (Kääriäinen 2018b, 7.) Myös lähes neljännes kaikista Suomen syrjäytyneistä tai syrjäytymisriskin alla olevista nuorista on maahanmuuttajia (Myrskylä 2012; Kääriäinen 2018c). Perheen yhdistäminen oli tavanomaista vielä ennen vuotta 2010, mutta nykyään yksin tulleet viettävät nuoruutensa institutionaalisessa eli valtiollisessa hoivassa (Kuusisto ym. 2018, 370-372). Näihin tahoihin kuuluvat esimerkiksi vastaanottokeskukset, joihin yksin tulleet nuoret sijoitetaan heidän saapuessaan maahan. Vastaanottokeskuksista sekä ryhmäkodeista alkaa pitkä kotoutumisprosessi, joka on usein raskas nuorille. Arkea uudessa kotimaassa hankaloittavat esimerkiksi vastaanottoaikojen välillä siirtyminen niiden sulkeutuessa, pitkittyneet hallinnolliset prosessit turvapaikan haussa sekä epävarmuus omasta tulevaisuudesta ja perheen tilanne omassa kotimaassa. Lapsuudessa opitut kulttuurilliset tavat sekoittuvat uudessa maassa uusiin tapoihin ja tässä kulttuurisessa ristipaineessa eläminen on nuorille myös stressaavaa (Kuusisto ym. 2018, 372).

Nuoren huoli omasta tulevaisuudesta perustuu yhä useammin annettuihin kielteisiin turvapaikkapäätöksiin, sillä maahanmuuttopolitiikka on tiukentunut entisestään (Kuusisto ym. 2018, 370-372). Turvapaikkaa voi hakea, mikäli muuttajalla on perustellusti aihetta pelätä kotimaassaan uskontonsa, alkuperänsä, kansallisuutensa, poliittisen mielipiteensä tai tiettyyn ryhmään kuulumisensa vuoksi (Maahanmuuttovirasto 2019). Pahimmassa tapauksessa kielteisen turvapaikkapäätöksen saapuessa muuttaja voi joutua palaamaan kotimaahansa vastoin omaa tahtoaan (Kuusisto ym. 2018, 373). Kielteinen päätös on aina hengenvaarallinen tilanne nuorelle.

Kuusisto sekä Korjonen-Kuusipuro (2018, 377) toteavat puheenvuorossaan yksin Suomeen tulleiden nuorten olevan jatkuvasti valtion hallinnon alaisia yksilöitä. Ohjaamisen ja hallitsemisen sijaan näitä haavoittuvassa asemassa olevia nuoria pitäisi yhteiskunnallisesti kohdella aktiivisina palveluiden käyttäjinä sekä toimia heitä kohtaan joustavammin. Seuraavasti on linjattu myös Kotipolku 2 – hankesuunnitelmassa Oma Polku - toiminnasta:

”Oma Polku 2-hankkeessa nuoria ei haluta nähdä passiivisina avun kohteina vaan aktiivisina ihmisinä, joilla on paljon jaettavaa myös muille.” Kääriäinen 2018c,9.

Nuorten aktiivisuutta Oma Polku-toiminnassa lisää muun toiminnan ohella vapaaehtoistyö. Sen aikana nuoret pääsevät jakamaan omia tietoja ja taitojaan, sekä jopa kotimaan kulttuuriaan muille ihmisille. Seuraavaksi siirryn kertomaan opinnäytetyön tilaajasta Jyväskylän Setlementti ry:stä sekä Oma Polku – toiminnasta.

3 TILAAJAN ESITTELY

Opinnäytetyöni tilaaja on Jyväskylän Setlementti ry. Jyväskylän Setlementti ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton kansalaisjärjestö. Se on yksi Suomen Setlementtiliitto ry:n paikallisista jäsenyhdistyksistä, jotka toimivat noin 50 eri paikkakunnalla. Setlementtitoiminnan ytimenä on edistää yhdenvertaisuutta, moniarvoisuutta sekä sosiaalista oikeudenmukaisuutta. (Suomen Setlementtiliitto ry 2019a.) Suomen Setlementtiliitto perustettiin vuonna 1918 (Suomen Setlementtiliitto ry 2019c). Jyväskylän Setlementti on toteuttanut toimintaansa vuodesta 1940 Jyväskylässä (Fandi 2019). Toiminnassa tiiviissä yhteistyössä toimii noin 5000 ammattilaista sekä useita vapaaehtoisia moninaisista taustoista (Suomen Setlementtiliitto ry 2019c). Jyväskylän Setlementin toiminta koostuu erilaisista kokonaisuuksista. Näitä ovat kansalaistoiminta, hanketoiminta, kansalaisopisto, lapsi- ja nuorisotoiminta sekä iltapäivätoiminta kouluilla ympäri Jyväskylää. Yhteistyötä tehdään myös muiden paikallisten setlementtien kanssa. Setlementtityötä toteuttaa valtakunnallisesti vuosittain noin 5 000 ammattilaista ja noin 3 000 moninaisista taustoista olevaa vapaaehtoisia. Setlementtitoiminta tavoittaa vuosittain noin 150 000 yksittäistä ihmistä. (Suomen Setlementtiliitto ry 2019c.)

Setlementtitoiminnassa tuetaan vapaaehtoisuuteen kasvattamista, joten Jyväskylässäkin vapaaehtoisuus on keskeisessä roolissa. Jyväskylä järjestää säännöllisesti koulutuksia vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneille. Jyväskylän vapaaehtois- ja kansalaistoiminta tukee aktiivista kansalaisuutta ja yhdenvertaisia osallistumisen mahdollisuuksia. (Huovila 2019.) Kansalaistoimintaa Jyväskylässä on esimerkiksi vertaistoiminta ja vertaistuki, vapaaehtoistoiminta, tapahtumat ja verkostotyö (Jyväskylän Setlementti ry 2019a). Jyväskylä hakee vapaaehtoisia toimintaansa mukaan vaihteleviin tehtäviin ja tapahtumiin. Kansalaistoiminnan puolella tämmöisiä toimintoja ovat esimerkiksi Anna ja Toivo – nuket, Kantajat, Kädentaitojen tiistai, Runoreppu, Seniorisoittajat sekä Tietsikkamaanantai (Jyväskylän Setlementti 2019c). Jyväskylä on ennen kaikkea kohtaamispaikka, joka tarjoaa jokaiselle jotain iästä ja alkuperästä riippumatta.

3.1 Oma Polku

Oma Polku on Kotipolku 2-hankkeen osahanke, jota toteutetaan Jyväskylän Setlementillä. Hankkeen muut osahankkeet toteutetaan Kuopion ja Joensuun setlementeillä. Kotipolku 2-hanketta rahoittaa Työ- ja Elinkeinoministeriö. Hanketta pilotoitiin vuoden 2018 aikana ja jatkorahoitus myönnettiin koko vuodelle 2019. (Jyväskylän Setlementti Ry 2019b.) Hankkeen myönnetty rahoitus on suunnattu erityisesti järjestöjen työhön yksin maahan tulleiden nuorten kotoutumisen tukemiseksi (Fandi 2019).

Jyväskylän toteutuksessa Oman Polun kohderyhmänä ovat Suomeen yksin tulleet nuoret. Hankkeen ensimmäisellä toimintakaudella vuonna 2018 mukana on ollut 25 nuorta, joista kaikki ovat täysi-ikäisiä. Jyväskylän kaupungin kotouttamispalvelut ovat linjanneet, että etenkin täysi-ikäisenä nämä nuoret tarvitsevat erityisesti toimintaa ja tukea. (Kääriäinen 2019a.) Toteutusmuotona on pienryhmätoiminta. Ryhmätoimintaa ohjaavat mentorit, jotka voivat tarvittaessa ohjata nuoria heidän omalla kielellään suomen lisäksi (Fandi 2019). Nuoret ovat kotoisin Afganistanista ja Somaliasta. Tässä opinnäytetyössä kerron myöhemmin tämän kohderyhmän taustasta sekä elämästä.

Mukana ryhmissä ovat omankieliset mentorit sekä koulutetut vapaaehtoiset isosisarukset. Isosisarukset ovat mukana ryhmätoiminnassa ja tapaavat omaa

nuortaan myös kahdestaan. Omakieliset mentorit ohjaavat Oman polun ryhmätoimintaa ja auttavat omalla kielellä, jos suomenkieliset sanat loppuvat kesken. Toiminnan keskiössä on luotettavan ilmapiirin luominen, nuorisolähtöinen tekeminen sekä matalan kynnyksen osallistuminen. Esimerkkejä toiminnasta ovat retket, yhteiset peli-illat, vierailut ja ruuanlaittoillat. Yhteistä synergiaa muiden osahankkeiden kanssa hyödynnetään esimerkiksi vierailujen ja tapahtumien muodossa. Nuoria ohjataan toimintaan yhteistyössä järjestöjen, oppilaitosten ja Jyväskylän kaupungin kotoutumispalveluiden kautta (Kääriäinen 2018b, 7). Myös Jyväskylän Setlementin muista toiminnoista on mahdollista poluttaa nuoria mukaan, jos sille nähdään tarvetta. Pienryhmätoiminta mahdollistaa nuorelle osallistumisen vapaaehtoistoimintaan (Kääriäinen 2018a). Oma Polku – nuoret pystyvät toimimaan Jyväskylän Setlementti Ry:n sisäisesti erilaisissa vapaaehtoistoiminnan tehtävissä, joihin heitä ohjataan ryhmätapaamisten yhteydessä. Tämän kaltaisia vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat esimerkiksi perhebrunsseilla avustaminen, lastenleireillä apuohjaajana toimiminen tai työpajojen ohjaaminen erilaisissa tapahtumissa. Opinnäytetyössäni tarkastelen työpajaohjausta vapaaehtoistoiminnan muotona.

4 VAPAAEHTOISTOIMINTA

Vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoistyö eroavat toisistaan, vaikka kummastakin käsitteestä puhutaan usein samana asiana. Vapaaehtoistoiminta kuvastaa esimerkiksi organisaatioissa tehtyä järjestötoimintaa, kun taas vapaaehtoistyö on yksilön tai ryhmän keskittymistä tiettyyn työtehtävään (Eskola & Kurki 2001, 16-17). Tässä opinnäytetyössä käytän kumpaakin termiä synonyymeina toisilleen, sillä tarkastelen vapaaehtoisuutta käytännössä kummankin termin valossa.

Vapaaehtoistoiminnan määritelmä on monimuotoinen. Toiminta voi olla erilaista kontekstista riippuen, mutta yleisesti vapaaehtoistoiminta on palkatonta ja omasta tahdosta lähtevää, yleishyödyllistä toimintaa, jota usein organisoii jokin taho (Yeung, Nylund 2005, 15). Usein vapaaehtoistoiminta myös on ihmisten auttamista ja tukemista sekä tavallista vuorovaikutusta ihmisten välillä (Päijät-Hämeen vapaaehtoistoiminnan verkosto 2019). Vapaaehtoistoiminta voi olla suppeaa, laaja-alaista, kertaluontoista, jatkuvaa, kohdistua yksilöön, ryhmään tai olla asiakaskeskeistä tai konsultoivaa (Etene 2014). Vapaaehtoistoiminnalla on siis monta

ilmenemismuotoa, joista jokainen tekijä voi valita itselleen sopivimman. Vapaaehtoisuuteen liittyy aina myös kaksisuuntaisuus - se hyödyttää sekä tekijää että vapaaehtoistoiminnan kohdetta. (Kansalaisareena 2019b.) Esimerkiksi yksinäiselle nuorelle tukihenkilötoiminta voi olla voimaannuttavaa ja hoitavaa, samoin kuin tekijällekin. Mikäli vapaaehtoistoiminta ei tunnu kaksisuuntaiselta tekijästä tai vastaanottajasta, jossain täytyy olla epäkohta tai työ ei ole vapaaehtoistyötä.

Vapaaehtoistyötä tehdään yhä useammin järjestöissä ja muissa erilaisissa organisaatioissa. Suurin ja merkittävin vapaaehtoistyön kenttä sijoittuu tällä hetkellä Suomessa Sosiaali – ja terveystieteisiin. Näiden järjestöjen tehtävä on tukea ihmisiä ja heidän läheisiään hankalissa elämäntilanteissa. (Soste 2019.) Suomessa on yhteensä noin 10 000 sosiaali- ja terveysalan yhdistystä. Näissä yhdistyksissä toimii puoli miljoonaa kansalaista vuosittain vapaaehtoisena, ja tämä työmäärä vastaa 21 000 henkilötyövuotta. (mt. 2019.) Henkilötyövuosissakin mitattuna vapaaehtoistoiminnan panos Suomessa on siis todella merkittävää erilaisille organisaatioille. Toisaalta Sini-Tuulia Lehtinen (1997) toteaa vapaaehtoistoiminnan vaikuttavuuden olevan mitattavissa vain ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa pitkällä aikajänteellä, eikä niinkään henkilötyötunneissa. Hän siis ajattelee, että vapaaehtoistoiminnan merkitys on mittari, jolla sen tehokkuutta voidaan mitata pitkällä aikavälillä. Aaro Harju (2004a) toteaa myös Kansalaisfoorumin pääkirjoituksessaan, että ilman vapaaehtoistoimintaa kansalaisyhteiskunnan hyvinvointi ja elämän sisältö olisi huomattavasti heikompi. Harjun mukaan vapaaehtoistoiminnan vaikutukset ovat tässä mielessä monenlaisia sekä merkittäviä suomalaisessa yhteiskunnassa, eikä se olisi tämän näköinen ilman vapaaehtoistoimintaa (mt. 2004a). Voidaan siis sanoa, että näillä kaikilla mittareilla vapaaehtoistoiminta on vaikuttavaa sekä merkittävää.

Jyvälän Setlementti hakee vapaaehtoisia toimintaansa mukaan vaihteleviin tehtäviin ja tapahtumiin. Hanketoiminnassa Jyväskylässä vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia on esimerkiksi Oma polku - isosisaruksena toimiminen. Kantasuomalaiset nuoret toimivat Oma polku - nuoren isosisaruksena ja näin ollen mahdollistavat uusia kokemuksia ja antavat oman tukensa kotoutumiseen. Isosisarukset vastaavat

vapaaehtoisuudellaan Oma polku - nuorten tarpeeseen saada kantasuomalaisia ihmiskontakteja. Solidaarisuudesta ja omasta auttamisen halusta tehtävä vapaaehtoistoiminta voi auttaa monia ihmisiä, jotka ovat heikommassa asemassa. Vapaaehtoistoiminnassa on erilaisia tekijöitä, mitkä vaikuttavat sen tuloksellisuuteen – niin yksilön, kuin vapaaehtoistoiminnan tavoitteellisuuden kannalta ja seuraavaksi kerronkin niistä.

4.1 Vapaaehtoisuuteen vaikuttavat tekijät

Tässä kappaleessa keskityn käymään läpi tekijöitä, jotka vaikuttavat erityisesti maahanmuuttajanuorten ja yksin Suomeen tulleiden nuorten tekemän vapaaehtoistyön sisältöihin. Yksin Suomeen tulleiden nuorten tekemästä vapaaehtoistyöstä ei löydy tietopohjaa, joten käytän tutkimuksia, jotka tutkivat yleisesti maahanmuuttajien tai nuorten tekemää vapaaehtoistyötä.

Yeteshawork B.Berhanu (2017) on tutkinut maahanmuuttajia vapaaehtoistoiminnassa vuonna 2017. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat pääkaupunkiseudun maahanmuuttajat. Berhanun (2017, 51-53) mukaan maahanmuuttajien vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on yleisesti vähäistä – arvioidusti alle kaksi prosenttia vapaaehtoisista Suomen järjestöissä on ollut maahanmuuttajataustaisia vuonna 2017. Syitä vähäiselle osallistumiselle vapaaehtoistoimintaan ovat olleet kulttuurierot, se että maahanmuuttajat eivät tiedä vapaaehtoisuuden mahdollisuuksista ja hyödyistä, tai ajatus siitä, että kielitaito, koulutus ja osaaminen ovat puutteellisia. (mt. 2017, 18-19.) Antti Rajalan (2019) mukaan myös vapaaehtoistoiminnan käsite voi olla tuntematon monelle nuorelle, eikä sille välttämättä ole kotimaan kielessä edes sanaa. Euroopan ulkopuolella ei juurikaan ole saman kaltaista organisoitua vapaaehtoistoimintaa kuin Suomessa, vaan esimerkiksi kyläyhteisöt sekä perheet pitävät huolta toisistaan ja vanhukset asuvat kodeissaan, eivätkä laitoksissa. Käsitteen tuntemattomuus ja vieraus voi myös nostaa kynnystä osallistua vapaaehtoistoimintaan. Rajalan mukaan yleisin haaste vapaaehtoistoimintaan lähtemisen kanssa on maahanmuuttajilla kielitaidon puute, mutta myös vapaaehtoistoiminta itsessään edistää kielen oppimista. Kynnyksen

ylittäminen sekä toimintaan mukaan lähteminen ovat asioita, joihin tässäkin tutkimuksessa perehdyn, jotta yhden valtakielen osaaminen ei estäisi kenenkään pääsyä mukaan vapaaehtoistoimintaan.

Maahanmuuttajat osallistuvat vapaaehtoistoimintaan verkostoituakseen, oppiakseen uusia taitoja ja uuden maan kulttuuria tai tukeakseen jotain heille tärkeää asiaa (Berhanu 2017, 16-19). Vapaaehtoistojaksi ja aktiiviseksi kansalaiseksi tullaan omasta tahdosta sekä erinäisistä syistä. Yeungin (2005c, 68-67) mukaan ihminen haluaa sosiaalisena olentona kokea osallisuutta, eli kuulumista sekä olla mukana ja vaikuttaa, sillä se on yksi ihmisenä olemisen tunnuspiirteistä. Uudessa maassa ja uudessa kulttuurissa vapaaehtoistoiminta voi siis olla yksin Suomeen tulleille nuorille väylä osallisuuteen sekä vaikuttamiseen. Osallisuuden vastakohta eli osattomuus on puolestaan ulkopuolisuutta jostakin yhteiskunnassa tärkeinä pidetyistä asioista, kuten sosiaalisista suhteista tai työmarkkinoista (Yeung. 2005c, 68-69). Yeungin mukaan vapaaehtoistoiminta vähentää osattomuutta ja tuottaa osallisuutta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena onkin osoittaa, onko tämä totta myös Oma Polku – nuorten keskuudessa.

Suomen nuorisolaki koskee kaikkia alle 29-vuotiaita ihmisiä (Nuorisolaki, 3§). Kuntien sekä valtion viranomaisten tulee tarjota nuorille mahdollisuus osallistua sekä vaikuttaa heitä koskevissa asioissa paikallisesti, alueellisesti sekä valtakunnallisesti (Nuorisolaki 24§). Organisaatioiden ja alueiden on ymmärrettävä ja tuettava nuoria myös heidän vapaaehtoistoinnassaan (Mäkelä & Peltonen 2012, 3-9). Esimerkiksi verkostojen sitoutuneisuus alueella vaikuttaa nuorten vapaaehtoistyön laatuun (mt., 2012, 3-9). Mikäli tahot, joilla nuoret tekevät työtä eivät suhtaudu vapaaehtoisuuteen sitoutuneesti ja ota sitä vakavasti, aineet huonoihin kokemuksiin ja nuorten vapaaehtoistyön vähentymiseen ovat kasassa. Berhanu (2017, 5) esittää ratkaisuksi tähän ongelmaan tutkimuksessaan sen, että kotouttamistoimintaa toteuttavien organisaatioiden pitää pyrkiä kasvattamaan maahanmuuttajille suunnatun vapaaehtoistoinnin kysyntää ja tarjontaa edistääkseen maahanmuuttajien sosiaalista ja taloudellista yhdenvertaisuutta. Taustaorganisaation sitoutuneisuus sekä halu toteuttaa toimintaa nousevat suuriksi vaikuttajiksi vapaaehtoistyön toteutumisessa.

Nuorten tekemä vapaaehtoistyö yleistyy Suomessa jatkuvasti. Kansalaisareenan (2019a) teettämässä tutkimuksessa kartoitettiin nuorten osallistumista vapaaehtoistoimintaan vuosina 2015-2018. Tutkimuksesta selviää, että 15 vuotta täyttäneet nuoret ovat tuona aikana kolminkertaistaneet vapaaehtoistyöhön käyttämänsä ajan. Vapaaehtoistyötä nuoret tekevät hyvin monipuolisesti, mutta suosituimpia kategorioita oli auttaminen sekä esiintyminen, ilmaisu ja taidetyöt. Tehdyn vapaaehtoistyön monipuolisuus kertoo siitä, että vaihtoehtoja on hyvin tarjolla ja niihin uskalletaan tarttua. Toki kaikilla paikkakunnilla ja alueilla ei ole saatavilla niinkään laajoja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia. (Kansalaisareena 2019a.)

Mäkelä ja Peltonen (2012) toteavat myös nuorten kehittävän niin sanottua vapaaehtoistoiminnan kulttuuriaan. Tähän kulttuuriin kuuluu jokaisen nuoren kohdalla mielekkään ja merkityksellisen vapaaehtoistoiminnan toteuttaminen sekä sen kautta oman näköinen vaikuttaminen ja osallistuminen (mt. 2012). Nuorten vapaaehtoistoiminnan kulttuuriin kuuluu yhtenä elementtinä hyvien kokemusten leviäminen. Kun yksi nuori saa positiivisia kokemuksia, usein se innostaa muitakin nuoria osallistumaan vapaaehtoistoimintaan ja nämä nuoret toimivat todennäköisesti pidempäänkin vapaaehtoisuuden parissa. (Euroopan Komissio 2011.) Nuorten vapaaehtoistoiminnan kulttuurin leviäminen siis auttaa vapaaehtoisuuden vetovoiman kasvua. Tämä on merkittävää erityisesti yksin Suomeen tulleiden nuorten pienissä sosiaalisissa verkostoissa. Vapaaehtoistoiminta ei siis ole vain yksittäinen hyöty yhdelle nuorelle, vaan se voi olla myös jatkuva ja suurempi vaikuttaja kansalaisaktiivisuuden lisäämisessä yksilöllisellä sekä yhteiskunnallisella tasolla.

Vapaaehtoisuuden hyviä puolia täytyy tutkia ja perustella, sillä sen onnistumiseen vaikuttaa raha. Vapaaehtoisuus kustantaa sitä organisoivalle järjestölle. Kustannukset syntyvät vapaaehtoistoiminnan suunnittelusta, kehittämisestä, vapaaehtoisten rekrytoinnista, kouluttamisesta sekä ohjaamisesta. Ruralia – instituutin teettämässä tutkimuksessa vapaaehtoisuuden tuntihinta sitä organisoivalle järjestölle on keskiarvoisesti 1,93 euroa. Tutkimukseen osallistui neljä

eri jäsenjärjestöä. (Kuvaja 2011.) Juhani Laasonen toimi tutkimuksessa tohtorina ja hän ehdottikin puheenvuorossaan, että järjestöt panostaisivat vapaaehtoistoimintansa tilastointiin. Mikäli järjestöillä olisi vakaampi ja systemaattisempi tilastointi vapaaehtoisuudesta, myös tutkimuksia aiheesta olisi helpompi tehdä ja todistaa näin vapaaehtoistoiminnan moninaisia hyötyjä. Tilastoinnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä vapaaehtoistoiminnan talouden seuranta- sekä tilastointijärjestelmiä. (mt. 2011.) Rahoituksen haussa oleellinen asia on osoittaa nämä hyödyt vapaaehtoistoiminnassa sekä tilastoida vapaaehtoistoimintaa systemaattisesti. Paremmilla rahallisilla resursseilla ja vapaaehtoisten kunnollisella sitouttamisella voidaan saada vapaaehtoistoiminnasta yhä vaikuttavampaa ja sille on tulevaisuudessakin taattava tällä kentällä jalansija valtionavustuksissa sekä maakuntien toiminta-avustuksissa (Soste 2019).

4.2 Tuettu vapaaehtoistoiminta

Tuettu vapaaehtoistoiminta on edelleen melko tuore toimintamuoto, josta ei löydy laajaa tietoperustaa. Tämän työn tuloksissa saavutaan uudelleen tuetun vapaaehtoistoiminnan pariin, joten avaan sen käsitettä lyhyesti tässä luvussa.

Antti Rajala sekä Pinja Nieminen (2017) ovat kirjoittaneet oppaan tuetun vapaaehtoistoiminnan piirteistä. Tuetulla vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan sitä, että jokaisella on ominaisuuksistaan riippumatta mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä, vaikuttaa haluamiinsa asioihin sekä osallistua oman yhteisönsä kehittämiseen. Vapaaehtoisuus on jokaisen ihmisen kansalaisoikeus, ja se on myös tuetun vapaaehtoistoiminnan periaate. (Laimio 2017; Rajala & Nieminen 2017,4.) Tuetun vapaaehtoistoiminnan yksi periaate on myös lisätä resursseja sitä järjestävän organisaation puolelle. Erityisryhmien vapaaehtoistyö vaatii aina enemmän työn ohjaamista tai jopa avustamista liikkumisessa tai puheessa. Näin ollen tuetulle vapaaehtoistoiminnalle pyritään lisäämään palkattua henkilökuntaa ja työtunteja. (Ansio 2017; Rajala ym. 2017, 7.) Tuettu toiminta on suunnattu monille erityisryhmille, kuten liikuntaesteisille, kehitysvammaisille sekä maahanmuuttajille jotka tarvitsevat erityistä tukea ja apua toiminnassa.

Tuetun vapaaehtoistoiminnan hankkeita toimii Suomessa muutamia. Vuoden 2018 tammikuussa käynnistyi HYVIS – Hyvinvointia yhteisvoimin – hanke, jonka tavoitteena on edistää venäjänkielisten maahanmuuttajien työllistymistä. HYVIS – hanke tarjosi tuetun vapaaehtoistoiminnan kautta vapaaehtoistoiminnan osallistujille sekä Suomeksi, että omalla kielellä. (Suomen Venäjänkieliset 2018.) Näin vapaaehtoisille on selkeytynyt vapaaehtoistoiminnan käsitteistö sekä vastuut. Koulutuksen jälkeen vapaaehtoiset pääsevät toimimaan yhteistyössä potilasjärjestöjen kanssa vertaisohjaajina (Laimio 2019). Kouluttaja ja työnohjaaja Anne Laimion (2019) mukaan HYVIS-hanke on onnistunut esimerkki siitä, miten tuetulla vapaaehtoistoiminnalla pystytään luomaan yhteisöllisyyttä, vertaisohjaajuutta sekä voimaantumista kielitaidon puutteista huolimatta. Matalan kynnyksen tuetulla toiminnalla on Rajalan ja Niemisen (2017, 78) mukaan suuri merkitys osallisuuden lisäämiseen. Vapaaehtoistyö, jota erityisryhmät eivät muutoin pääsisi resurssien vähyyden vuoksi tekemään, on saavutettavissa tuetun vapaaehtoistoiminnan puitteissa myös heille.

5 TUTKIMUS JA AINEISTONKERUU

Seuraavassa luvussa kerron teoriapohjaa hyödyntäen tutkimus- sekä analyysimetodeista opinnäytetyössäni sekä miksi valitsin juuri nämä menetelmät. Tutkimuksen pohja rakentuu ryhmähaastattelusta sekä osallistuvasta havainnoinnista. Suurempi paino tutkimuksessani on haastattelutuloksilla, sillä niissä jokaisen nuoren ääni tulee esille vapaaehtoistoiminnan merkityksistä juuri heille. Havainnointituloksissa keskityn nuorten ja ohjattavien väliseen vuorovaikutuksen ja kohtaamisen tarkkailuun luonnollisessa ympäristössä.

Keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä vapaaehtoistoiminnan kokemukset ovat merkittäviä Oma Polku-nuorten kotoutumiseen ja miten?
2. Mitä merkityksiä vapaaehtoistoiminnalla on Oma Polku-nuorille?
3. Mitä Jyväskylän Setlementti Ry voisi kehittää vapaaehtoistoiminnassaan?

5.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda nuorten ääni kuuluviin vapaaehtoistoiminnan vaikutuksista sekä kehittää Jyväskylän Setlementin vapaaehtoistointaa nuorten antamien kehitysideoiden myötä. Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen, sillä siinä tutkitaan toiminnan merkitystä nuorille sekä tavoitellaan kehitysideoita. Laadullisen tutkimuksen peruspiirteitä on todellisen elämän kuvaaminen monesta näkökulmasta. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 160-161.) Aineistonkeruumenetelminä tutkimuksessa käytettiin haastattelua sekä havainnointia. Havainnoinnin kautta saan tietoa nuorten kohtaamisesta ohjattaviensa kanssa sekä näkemyksen siitä, miten nuoret toimivat erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Haastattelun kautta taas saan syvempää tietoa tutkimusta varten esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan merkityksistä heille ja siitä, miten sitä voisi kehittää.

Ryhmähaastattelu oli otollisin ja taloudellisin keino saada tietoa tähän opinnäytetyöhön. Oma polku - ryhmässä kokemuksia ja tunteja jaetaan yhteisesti, jonka vuoksi ryhmän tuki toimii turvana ja tukena näissä tilanteissa. Myös Kotipolku – hankkeen loppuraportista selviää, että nuoret pitävät ryhmää turvallisenä paikkana ja pystyvät ilmaisemaan itseään ryhmässä jopa avoimemmin, kuin yksilötilanteessa (Kääriäinen 2018). Aiemmin toteutetussa Oman polun ensimmäisen toimintakauden palautekeskustelussa nuoret keskustelivat ohjaajien kanssa rennosti yhteisen välipalan äärellä, joten tilanne ei ollut ollenkaan epäluonteva tai liian jäykkä. Toteutin haastattelun samalla tyylillä, koska ryhmätilanne on jo aiemmin todettu toimivaksi. Oma polku - nuoret tuntevat jo toisensa hyvin, joten koin että mahdollista yhteistä keskustelua on hyvä hyödyntää myös tässä opinnäytetyössä. Lisäksi ajankäyttöllinen näkökulma on otettu huomioon haastattelutapaa valitessa. Yksilöhaastatteluja sopiessa voi tulla hankaluuksia yhteisen ajan löytämisessä ja sen vuoksi koko aineiston saamiseen voisi mennä useita päiviä.

Tutkimuksen eettisyys on myös tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli (Tuomi & Sarajärvi 2016, 149-150). Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan eettisesti vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattamista sekä edistämistä

tutkimustoiminnassa (Tuomi ym. 2018; TENK 2012, 150-151). Näihin hyviin käytäntöihin kuuluu esimerkiksi tutkimuksen esittely ja siitä kertominen tutkittavalle ryhmälle. Tutkimukseni eettisyyttä voidaan arvioida niin sanotun tutkittavien suojan avulla (mt. 2016, 155-156). Tutkittavan suoja käsittää monta elementtiä, miten tutkimuksen eettisyyttä voi arvioida, mutta nyt arvioin omaani vain muutaman niistä valossa.

Selkeytin ennen haastattelua ja havainnointia ryhmätapaamisen yhteydessä nuorille, että he ovat asiantuntijoita ja minä tulen tutkijana tekemään tutkimusta heidän kokemuksistaan. Kerroin, että tutkimukseni aiheena ovat Oma Polku – nuorten kokemukset heidän tekemästään vapaaehtoistoiminnasta sekä kehitysideoiden kerääminen Jyväskylän Setlementti Ry:lle. Tutkittavat siis tiesivät etukäteen, mitä tutkimus sisältää ja mitkä ovat sen tavoitteet. Oli tärkeää selkeyttää myös, että kyseessä ei ole koe eikä testi, sillä muutoin nuoret saattaisivat muuttaa käytöstään luullessaan olevan koetilanteessa. Kysyin ennen tutkimuskertoja, haluavatko nuoret pysyä anonymeinä eli nimettöminä. Vastaus oli myötäilevä suurilta osin, joten päätin julkaista tutkimuksen ilman nimiä. Toki haastattelutilanteessa tiesin, ketkä ovat paikalla. Tutkittavan suoja takaa osallistujalle anonymiteetin. Kerroin, että nuorten vastaukset haastattelussa sekä havainnointitulokset tulevat vain tutkimuksellisiin tarkoituksiin, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille. Pysin pitämään tutkimuksen mahdollisimman rentona ja mukana kulkevana elementtinä, kuitenkin kaikkia tutkittavien suojan mukaisia ohjeita noudattaen. Tutkimukseni eettisyys arvioituna tutkittavan suojan kautta on onnistunut.

5.2 Ryhmähaastattelu ja osallistuva havainnointi

Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui kahdella eri menetelmällä: haastattelulla sekä havainnoinnilla. Ryhmähaastatteluun sekä havainnointiin osallistuu nuoria, joilla on vapaaehtoistoiminnan kokemusta Oma polku - ryhmästä. Tutkijalla on ennalta määritellyt haastattelukysymykset, jotka esitettiin ryhmätilanteessa. Myöskin havainnointikriteerit oli määritelty etukäteen.

Havainnointi tuntui luonnolliselta valinnalta tähän tutkimukseen, sillä sen avulla pystyy selvittämään yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toimintaa ja käyttäytymistä luonnollisessa tilanteessa (Hirsjärvi ym. 2016, 212). Havainnointi tutkimustyyppinä tukee myös toista tässä tutkimuksessa käytettyä metodia, eli haastattelua. Haastattelut itsessään eivät suoraan kerro mitä tapahtuu, vaan sen mitä haastateltava ajattelee (mt. 2016, 212). Sen vuoksi koin hyväksi, että nämä kaksi tutkimustyyppiä eli havainnointi sekä haastattelu tukevat tai jopa riitauttavat toistensa tuloksia. Havainnointitilanteessa pystyin näkemään aitoa vuorovaikutusta Oma polku – nuorten ja heidän ohjaamiensa ihmisten välillä ja näin ollen peilaamaan näkemääni nuorien omiin kertomuksiin vapaaehtoistoiminnasta. Havainnoinnin haittapuoleksi Hirsjärvi, Remes sekä Sajavaara (2016, 213) mainitsevat havainnoijan vaikuttavan joskus häiritsevästi tilanteeseen. En kuitenkaan kokenut, että läsnäoloni tutkijan roolissa olisi vaikuttanut tilanteessa millään tavalla. Mikäli olisin itse käyttäytynyt hermostuneesti sekä stressannut havainnointia, toki se olisi ollut nuorille epäluontevaa. Rentoutin itseni dokumentoimalla havainnot äänitteillä sopivissa väleissä. Tunnistin, että tilanteeseen olisi tullut jännitettä, mikäli olisin kirjannut havaintoja ylös esimerkiksi tietokoneelle tai vihkoon. Se olisi voinut luoda niin sanotun ”akvaarioefektin” ja vaikuttaa tarkkailtujen käytökseen. Tämä jännitteen vähentäminen liittyy myös osallistuvaan havainnointiin, mistä kerron tuonnempana.

Havainnointi sopii tutkimukseen myös, mikäli tutkittavasta aiheesta löytyy tietoa vain vähän tai ei ollenkaan, tai aiheesta on muutoin hankala saada tietoa (Tuomi ym. 2018, 93-95). Pelkkien haastatteluiden perusteella en olisi voinut arvioida kohtaamisien laatua muutoin, kun nuoren oman kertoman mukaisesti. Tilanteessa tarkkailu antoi siis mahdollisuuden nähdä asioita, joita nuori ei välttämättä itse näkisi omassa toiminnassaan. Toki nuoren oma ääni tukee näitä havaintoja haastattelutuloksissa. Näiden seikkojen tukemana mielestäni oli perusteltua, että valitsin havainnoinnin toiseksi metodiksi opinnäytetyöni aineistonkeruuseen.

Havainnoinnin eri muotoja ovat piilohavainnointi, havainnointi ilman osallistumista, osallistuva havainnointi sekä osallistava havainnointi (Tuomi ym. 2018, 93-95). Rajasin heti alussa näistä muodoista kaksi mahdollisuutta tähän tutkimukseen, eli

osallistuva havainnointi tai havainnointi ilman osallistumista. Piilohavainnointiin kuuluu tutkittavien tietämättömyys siitä, että heitä tarkkaillaan. Tämä muoto ei ole eettinen, vaikkakin se antaa aitoja tuloksia (Tuomi ym. 2018, 93-95).

Tutkimuksessani halusin mennä eettisyys edellä, sillä kohderyhmäni saattaa muutenkin tuntea olonsa tarkkailluksi. Päädyin lopuksi osallistuvaan havainnointiin, sillä olen jo aiemminkin ollut Oma polku - nuorten kanssa ja minulla on tietynlainen luottamusrooli heidän keskuudessaan. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija toimii tilanteessa aktiivisena tutkittavien kanssa (Tuomi ym. 2018, 93-95). Koin, että ilman osallistumista havainnoidessa luottamusroolini olisi voinut vähentyä nuorten silmissä ja he olisivat saattaneet kokea minut epäluontevana. Se olisi myös voinut aiheuttaa hermostumista ja vaikuttaa tutkimustulosten laatuun. Tuntui siltä, että asettaisin nuoret aiemmin mainitsemaani ”akvaarioon” mikäli asettaisin itse sivuun tutkimustilanteessa. Osallistuessani tilanteessa nuoret toimivat silminnähden rennosti, kuitenkin tietäen käynnissä olevasta tutkimuksesta.

Toteutin osallistuvaa havainnointia opinnäytetyötäni varten Helsinki Design Week - tapahtumassa, missä Oma Polku - nuoret toimivat vapaaehtoisena. Tapahtumassa nuoret ohjasivat lapsille musiikkihetkiä sekä toisessa työpajassa rakensivat geometrian avulla. Osallistuvaa havainnointia toteutettiin seuraavien kriteerien valossa:

1. **kohtaaminen** eli miten nuoret lähestyvät ohjattavia
2. **rooli** eli onko ohjaajan rooli nuorille selkeää
3. **vastuutus/avunantokysymys** eli milloin nuoret tarvitsevat ulkopuolista apua ja milloin he voivat työskennellä itsenäisesti
4. **sitoutuneisuus** eli miten sitoutuneita nuoret ovat toiminnan aikana omiin tehtäviinsä

Toiseksi aineistonkeruumenetelmäksi tutkimukseen valikoitui haastattelu. Haastattelun tavoitteena on kerätä Oma Polku - nuorten kokemuksia ja kehitysideoita vapaaehtoisuudesta. Myös haastateltavien nuorten taustat vapaaehtoistyön parissa ilmenevät haastattelutuloksissa, joten en kokenut tarpeelliseksi kartoittaa niitä erikseen.

Sarajärvi sekä Tuomi (2018, 84-85) toteavat joustavuuden olevan haastattelun etuja. Haastattelu sopi hyvin aineistonkeruumenetelmäksi tähän tutkimukseen haastateltavien kielitaidon vuoksi. Osa heistä puhuu hyvää ja ymmärrettävää suomea, mutta osalla on vielä haasteita kielen taitamisessa. Aikataulun tiukkuuden vuoksi Oma Polku – mentorit eivät päässeet haastattelukerralle mukaan auttamaan kielen kanssa. Haastattelu tutkimusmetodina antoi minulle mahdollisuuden toistaa kysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä sekä selventää kysymysten ilmaisumuotoa (Tuomi ym. 2018, 84-85). Joidenkin kysymysten kohdalla nuoret saattoivat ymmärtää minut väärin, mutta haastattelun puitteissa pystyin oikaisemaan ja selventämään kysymyksiä tarvittaessa. Haastattelun lajina toimi strukturoitu haastattelu, joka tapahtuu lomaketta apuna käyttäen. Lomakkeessa on ennalta määritetty kysymysten ja väitteiden esittämisjärjestys. (Hirsjärvi ym. 2016, 208-209.) Valitsin lajiksi strukturoidun haastattelun, sillä se selvensi minulle itselleni laadullisen tutkimuksen kokonaisvaltaisuutta sekä monipuolisuutta niin, että sain jälkikäteen teemoiteltua ja tyypiteltä kysymysten vastauksia helpommin. Tämän haastattelun laji ei kuitenkaan suoranaisesti ollut teemahaastattelu, sillä siinä teemat on määritetty jo etukäteen (Hirsjärvi ym. 2016, 208).

Haastattelussa on omat haasteensa tutkimuksen onnistumisen kannalta. Sen luotettavuutta voi vähentää se, että haastateltavat saattavat antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2016, 206.) Tässä tutkimuksessa ennen haastattelua arvelutti, tuovatko Oma Polku - nuoret esille kehitysideoita ja kritiikkiä vapaaehtoistoiminnasta. Olin kuitenkin luottavainen, sillä kerroin nuorille jo ennen haastattelua, että tässä tilanteessa saa sanoa myös ”huonoja” asioita tai sellaisia asioita, mitkä voisivat olla paremmin. Näiden nuorten kotimaan kulttuurissa opettaja tai ohjaaja on todella korkeassa roolissa, ja hänelle ei uskalleta ehkä niin hyvin ilmaista rakentavaa palautetta. Aikaisemmasta kokemuksesta esimerkiksi palautekeskustelut ovat menneet hyvin tämän ryhmän kanssa, joten myös kokemus samankaltaisesta tilanteesta auttoi luottamaan nuorten kykyyn sanoa asiat suoraan.

Haastattelukysymysten tavoitteena oli saada syväluotaavaa tietoa nuorten ajatuksista, kokemuksista ja ideoista liittyen vapaaehtoisuuteen. Haasteellisuuden

kysymysten tuottamiseen toi syvyys, eli tuovatko nuoret tarpeeksi ja laajasti ajatuksiaan esille näiden kysymysten kautta. Esimerkiksi kysymys 6 eli tulisiko jokaisen Oma Polku – nuoren käydä vapaaehtoistoiminnan koulutus, voi jättää vastaukseen pelkän kyllä tai ei - vaihtoehdon, sillä siinä ei kysytä syvempää perustelua vastaukselle. Ryhmähaastatteluun osallistui 5 nuorta, joilla oli vaihteleva määrä kokemusta vapaaehtoisena toimimisesta.

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Tässä tutkimukseni osiossa esittelen tutkimukseni tulokset sekä analysoin niitä sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikkien laadullisten tutkimusten perinteisiin. Sisällönanalyysissä tutkija pyrkii löytämään tuloksista kiinnostavat asiat ja jättämään kaiken muun tutkimustuloksista pois (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Tuloksissa on joitain asioita, mitkä eivät ole hyödyllisiä tutkimuskysymyksieni ja tavoitteideni kannalta. Ne eivät tule analyysissä ilmi, vaikkakin ne ovat mielestäni kiinnostavia. On hyvä rajata tutkimustulokset, sillä muutoin analyysi ja tutkimuksen tavoitteet eivät kohtaa toisiaan. Tuomen ja Sarajärven (2018, 103-104) mukaan laadullisessa analyysissä on valittava mukaan se materiaali, mikä on juuri tämän tutkimuksen kannalta hyödyllistä, vaikka kiinnostavia asioita onkin valtavasti.

Sisällönanalyysissä tulokset voidaan järjestää useilla eri tavoilla. Teemoittaminen pilkkoo ja ryhmittelee aineiston erilaisten aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105-105). Tässä tutkimuksessa järjestelen aineiston teemoittamisen kautta. Näitä teemoja ovat vapaaehtoistoiminnan motiivit, tuki, anti sekä kehitysideal. Analyysin lopuksi kiteytän tulokset kotoutumisen näkökulmasta. Äänitetyn havainnointi- sekä haastatteluaineiston puhtaaksikirjoituksen eli litteroinnin jälkeen värikoodasin aineiston tekstin, eli yliviivasin tiettyyn teemaan liittyvät ilmaisut tietyllä värillä. Näin voi erotella erilaisia ilmiöitä (Tuomi ym. 2018, 123).

Haastateltavat nuoret antoivat vastauksensa anonyymisti eli nimettömästi. Kutsun heitä analyysin suorissa lainauksissa nimillä haastateltava 1,2,3,4 ja 5 sekä viittaa heihin tekstissä merkillä H1, 2, 3, 4 tai 5. Tutkimukseni aineisto koostuu yhden havainnointikerran tuloksista sekä yhden ryhmähaastattelun vastauksista, joita on selkeytetty kieliasullisesti.

6.1 Vapaaehtoistoiminnan motiivit

Tässä analyysin osiossa käyn läpi haastattelutuloksia vapaaehtoistoimintaan ohjaavien motiivien kautta. Motiivit ovat yleisiä syitä jollekin toiminnalle (Yeung, 2004). Osion analysoitavat tulokset vastaavat kysymyksiin: miksi lähdit mukaan vapaaehtoistoimintaan, mikä siinä oli parasta, kuinka monta kertaa olet ollut mukana sekä miten vapaaehtoistoiminta toiminta on kehittänyt sinua.

Aloitin ryhmähaastattelun kartoittamalla, kuinka monta kertaa nuoret ovat toimineet kukin vapaaehtoistoiminnan tehtävissä. Kaksi heistä oli toiminut lähemmäs kymmenen kertaa eli selkeästi enemmän, kun taas muut kahdesta kerrasta neljään kertaan. Tähän on vaikuttanut todennäköisesti se, että eniten toiminnassa mukana olleet nuoret ovat olleet myös Oma Polku – toiminnassa mukana heti alusta asti. Heille on ehtinyt kertyä siis eniten tätä kautta vapaaehtoistoiminnan kokemusta. Muut kolme nuorta ovat olleet mukana vähemmän aikaa, joten osallistumisen mahdollisuudet Oma Polku – toiminnan kautta eivät ole olleet niin laajat tai toistuvat. Yhdellä nuorista on myös aikaa vievä harrastus, joten mahdollisuus osallistua vapaaehtoistoimintaan on hänellä pienempi (H4). Rajasin tutkimuksen analyysistä myös tietoisesti erään vastaajan kommentit muussa organisaatiossa tehdystä vapaaehtoistoiminnasta pois, sillä tarkoitukseni on tutkia nimenomaan Jyvälän Settlementin Oma Polku – hankkeen kautta tehtyä vapaaehtoistoimintaa.

Suurin osa nuorista on lähtenyt vapaaehtoistoimintaan mukaan pääasiallisesti oppiakseen suomen kieltä sekä kulttuuria. Muita mainittuja motiiveja olivat

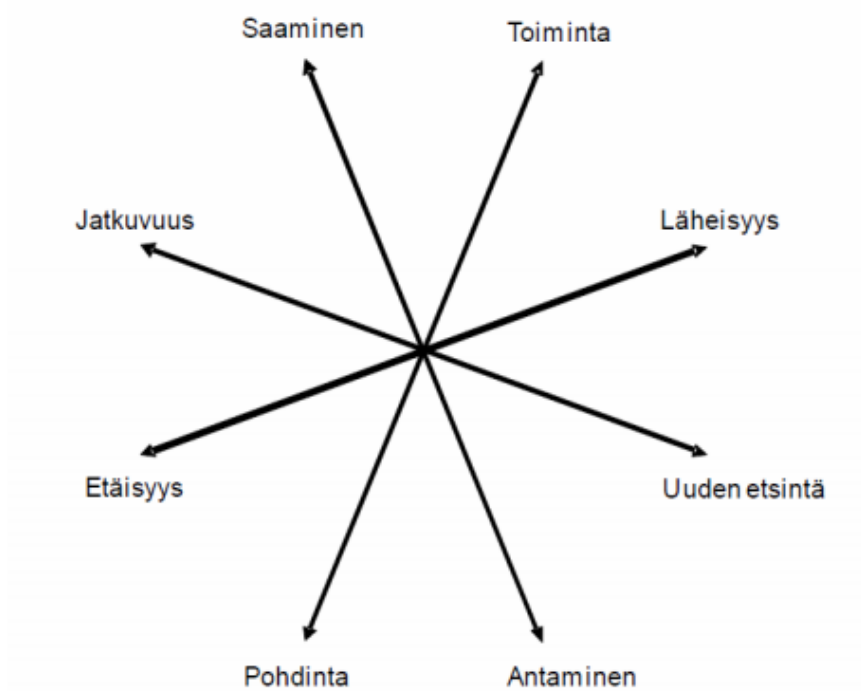
tutustuminen muiden kanssa, kiinnostus kokeilla uusia asioita, saada tekemistä sekä olla hyödyksi yhteiskunnassa. Myös eräs nuori mainitsi lähteneensä mukaan toimintaan löytääkseen itselleen sopivan jatko-opiskelupaikan (H1). Häntä oli jo aiemmin kiinnostanut lasten kanssa toimiminen sekä sosiaali-alan opinnot, joten luonteva väylä kokeiluun oli vapaaehtoistyö.

H1: ” Se on tärkeää, että teen jollekin toiselle jotain hyvää, se niinkun musta tuntuu hyvälle. Jäi mulle hyvä fiilis, että mä oon jotain hyötyä tässä yhteiskunnassa. ”

H2: ” On parempi kun että mä istun kotona, että mä menen töihin johonkin.”

H3: ” Mä voin oppia suomen kieltä, se kehittyy. Sitten tutustuminen muiden kanssa ja kulttuuriin tutustuminen voi olla. ” Haastateltava 3.

Vapaaehtoistoiminnan motiiveja kuvaavassa Anne Birgitta Yeungin (2005a) timanttimallassa on esitelty kahdeksan eri motivoivaa tekijää. Koska vapaaehtoistoiminta on aina kaksisuuntaista, timanttimallassa oikealle osoittavat nuolet kuvaavat tekijöitä itsestä ulospäin ja vasemmalle osoittavat nuolet tekijöitä itseä kohti. (mt. 2005a, 108-109.)

Kuvio 1. Timanttimali. Grafiikka: Yeung 2005a, 107.

Saaminen ja Antaminen

Saaminen kuvastaa asioita, joita henkilö voi saada sekä antaminen asioita, joita hän voi antaa itsestään ulospäin vapaaehtoistoiminnan kautta.

Jatkuvuus ja Uuden etsintä

Jatkuvuus tarkoittaa jotain ominaisuuksia ja kokemuksia, mitä henkilö voi vapaaehtoisuudessaan hyödyntää, kun taas uuden etsintä tarkoittaa uusien kokemusten hankkimista vapaaehtoistoiminnan kautta.

Etäisyys ja Läheisyys

Etäisyydellä tarkoitetaan motivaatiota joustavaan toimintaan ja ajankäyttöön, kun taas läheisyys kuvastaa henkilön halua kuulua ryhmään ja tutustua ihmisiin.

Pohdinta ja Toiminta

Pohdinnassa henkilö itse saa vapaaehtoistoiminnan kautta tutkailla omaa arvomaailmaansa sekä pohtia sitä. Toiminnan kautta motivaatio tulee toiminnallisuudesta ja vapaa-ajan käytöstä.

(Yeung 2005b, 107-117)

Näistä timanttimallin motiiveista usea avautui eteeni haastattelutuloksia tarkastellessa. Saamisen ja antamisen motiivijana tuli kaikista selvimmin esille vapaaehtoistoiminnassa, kun nuoret kertoivat haluavansa itse oppia kieltä, mutta myös olla yhteiskunnallisesti hyödyksi. Uuden etsintä – motiivi näkyy tuloksissa siinä, että nuoret ovat halunneet kokeilla uusia asioita, mitä eivät muutoin ehkä uskaltaisi kokeilla. Uusiin ihmisiin tutustumisen tahto näkyy läheisyyden motiivina. Näistä tuloksista voikin päätellä, että nuorille vapaaehtoistoiminta on kaksisuuntaista sekä uusien asioiden löytämistä ja kokeilua. Kaikki timanttimallin motiivit eivät heijastuneet haastattelun vastauksiin selkeästi. Näitä olivat jatkuvuus ja etäisyys. Jatkuvuuden motivaation puute vastauksissa johtuu hyvin todennäköisesti siitä, että nuorilla ei ole vielä tarpeeksi tietotaitoa lähteä jalostamaan omia ideoitaan vapaaehtoistoimintaan. Havainnointituloksista kuitenkin selviää, että nuoret lähestyivät ohjaustilanteessa ihmisiä rohkeasti ja toivat osaamistaan esille niin musiikkiin liittyvässä, kuin myös geometriatyöpajassa. Myöskin erilaisiin rooleihin työpajan aikana nuoret hakeutuivat oma – aloitteisesti ja heitä kiinnostaviin tehtäviin. Tämä ristiriita tuloksissa voi kertoa siitä, että nuoret eivät tunnista omaa osaamistaan ja heillä ei ole vielä tarpeeksi itseluottamusta jatkuvuuden motiivin kannalta vapaaehtoistoiminnassa.

Etäisyyden motiivin puutos puolestaan kertoo siitä, että nuoret arvostavat sitoutumista vapaaehtoistoiminnan aikana ja haluavat pitää aikatauluista kiinni. Kehitysideoista kysyttäessä suurin osa nuorista kertoo sitoutumisen olevan tärkeää ja vapaaehtoistoiminnan olevan heille työelämään valmistavaa toimintaa. Aikataulun joustavuus ei siis vastausten perusteella niinkään motivoi nuoria

vapaaehtoistoiminnassa, vaan he ennemmin toivovatkin tiukempaa valvontaa sitoutuneisuudelle.

Kysyttäessä nuorilta mikä vapaaehtoistoiminnassa oli parasta, vastauksissa toistui neljällä heistä suomen kielen taidon kehittyminen. Kielitaito on heidän mukaansa kehittynyt ohjaajan tuen kautta sekä suomalaisten ihmisten kohtaamisen kautta.

H4: ”Kieli on tosi tärkeä asia, että pääsen yhteiskunnan ihmisten kanssa. Minä voin puhua kavereiden kanssa niin helposti, kun minä puhun yksin.”

H4: ”Minä lauloin. Tää on minulle tosi hyvä juttu ja yllätys. Mä en ikinä ole laulanut lapselle tai muille.”

H5: ”Parasta tässä on se, että keskusteleminen ja puhuminen on kehittynyt ja vähän jännitys lähtenyt pois.”

Yeteshawork B.Berhanun (2017, 18) tutkimuksesta Volunteering among immigrants selviää, että kielitaidon kehittäminen on ollut yhtenä motivaatiotekijänä sekä hyötynä maahanmuuttajien osallistuessa vapaaehtoistoimintaan. Myös halu tulla osaksi yhteiskuntaa on mainittu Berhanun tutkimustuloksissa motivaattoreiden kohdalla. Nämä kaksi asiaa tulivat esille myös tämän tutkimuksen vastauksissa. Koska suurin osa haastatelluista nuorista mainitsi kielitaidon parhaana asiana, voidaan päätellä, että se on ollut tälle ryhmälle yleisesti paras vapaaehtoistoiminnan osuus. Kielitaidon merkitys nuorille voidaankin ymmärtää yhtenä elementtinä yhteiskuntaan kuuluvuuden sisällä. Myös Rieppola (2010, 43) on tutkinut maahanmuuttajia vapaaehtoistyössä ja todennut vapaaehtoisuuden tarjoavan mahdollisuuden kehittää omaa kielitaitoa.

Kaikilla osallistujilla kuitenkin kielitaito ei suoranaisesti tullut esille tässä kysymyksen vastauksessa, vaan yksi nuori kertoi parhaaksi kokemuksekseen yleisesti lasten kanssa tekemänsä vapaaehtoistyön merkityksistä (H2). Myös muut nuoret nostivat esille tämän vastauksen myötä positiivisia kokemuksia nimenomaan lasten kanssa työskentelystä ja kohtaamisesta. Haastatteluun osallistujista kahdella oli eniten kokemusta vapaaehtoisuudessa lasten kanssa ja muilla hieman vähemmän.

Yksi nuorista totesi, että ehkä myöhemmin saa kokemusta enemmän myös aikuisten kanssa toimimisesta (H5). Kaikilla haastatelluista nuorista oli tähän mennessä kokemusta lasten kanssa tehtävästä vapaaehtoistyöstä.

H2: ”Mä tykkään tehdä töitä lasten kanssa, niistä tulee mulle hyvä fiilis. Ne ei ajattele mistä maasta sä oot, mitä kieltä sä puhut, mikä sun uskonto on. Ne on parasta mulle.”

H4: ”Ehkä me kaikki tykkätään lapsista sen takia, ku [haastateltavan nimi] sano, et ne ei kato mistä maasta sä oot, millä kielellä sä puhut tai minkä värinen sä oot.”

H1: ”Minä sain iloa siitä ja vanhemmat ja lapset pääsi tekemään jotain.”

Havainnoinnin tulokset tukevat myös tätä vastausta, sillä ohjaustilanteessa nuoret olivat luontevimmillaan ja rohkeimmillaan lasten kanssa toimiessaan. Myös aikuisten kanssa nuoret toimivat kohtuullisen luontevasti, mutta eivät niin vapautuneesti kuin lasten kanssa. Esimerkiksi äänenvoimakkuus ja rohkeus keskustella suomeksi nousi lapsen kanssa leikkiessä. Tästä avautuukin tietoa siitä, että lasten ennakkoluulottomuus voi johtaa nuoria toimimaan ja puhumaan rohkeasti. On otettava kylläkin huomioon, että Oma Polku – nuorten tekemän vapaaehtoistoiminnan keskiössä ovat olleet lapsille suunnatut ohjaustuokiot, kuten musiikkihetket ja lastenleirit. Kuitenkin myös lasten vanhemmat ja muita ihmisiä on ollut läsnä vapaaehtoistoiminnassa, mutta esimerkiksi musiikkihetkessä pääpaino nuorten puolesta oli pelkästään lasten ohjaamisessa.

Yleisesti haastattelun aikana hyvä fiilis ja hyvä olo toistui vastauksissa. Nuoret kommentoivat vapaaehtoistoiminnan parhaita asioita seuraavasti:

H3: ”Kun käydään töissä palkkaa vastaan, niin silloin me tehdään töitä sen takia että saadaan palkkaa. Mut tää ei oo semmonen, mitä me tehään. Ihan tulee sydämeestä. Niin sen takia sulla tulee hyvä fiilis. Ja kaikille.”

H4: ”Minulle itselleni tulee tosi hyvä olo silloin.”

H1: ”Syntyy semmosta iloa ja se on hyvä asia.”

Nämä vastaukset kiteyttävät mielestäni hyvin vapaaehtoistoiminnan hyötyä sekä itselle, että muille. Muiden nuorten vastauksista ei kuitenkaan suoranaisesti selkene, ajattelevatko hekin samalla tavalla. Havainnointituloksissa myös näkyi nuorten onnellisuus ja iloisuus ohjaustilanteissa, mitä ei pidä aliarvioida myöskään näiden tulosten lomassa. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda nuorten ääni kuuluviin vapaaehtoistoiminnasta ja näin ollen ilo sekä hyvä fiilis kuuluvat olennaisesti näihin teemoihin.

6.2 Vapaaehtoistoiminnan tuki

Tässä analyysin osiossa käyn läpi haastattelun ja havainnoinnin tuloksia koskien vapaaehtoistoiminnan tukemista. Nuorilta on kysytty haastattelussa, ovatko he saaneet vapaaehtoisena toimiessaan tukea ja jos, minkälaista tukea. Toisena näkökulmana tässä analyysiosiossa avataan vapaaehtoiskoulutuksen tarpeellisuutta Oma Polku – nuorille.

Jokaisen nuoren vastauksista selviää, että ohjaajan tuki on ollut jatkuvaa sekä hyödyllistä. Tukemista on tapahtunut vaihtelevasti jokaisella nuorella vapaaehtoistoiminnan aikana sekä ennen sitä. Yleisesti siis nuoret kokevat saaneensa hyvän tuen toiminnallensa.

H1: ” Vapaaehtoistyössä ei tarvitse mitään paniikkia. Ohjaaja on koko ajan neuvomassa tai auttamassa jos tulee haaste, että et itse pysty tekemään. Saa koko ajan tukea ohjaajalta. ”

H2: ” Ennen kuin mä olin menossa vapaaehtoistyöhön, ohjaaja järjesti tapaamisen kahdestaan ja hän kertoi mitä saan tehdä ja mitä en saa tehdä vapaaehtoistyön aikana. Työnantaja neuvoa mua, mitä mä teen. ”

H3: ”Se on paras se palaute. Se on positiivinen ja motivointia, ehkä myös rakentavaa. Mulle tällainen se on kaikista paras.”

Eniten tukemista on tapahtunut ohjaajan neuvoessa vapaaehtoistoiminnan tilanteissa. Haastattelun tuloksista ei kuitenkaan selkene tarkemmin, minkälaista tukea tämä konkreettisesti on ollut. Havainnointitulokset puolestaan paljastavat, että ohjaajan tuki on ollut kielellistä tukemista lähinnä sanojen loppuessa kesken. Esimerkiksi nuorien toimiessa musiikkihetkessä laulattajana, suomenkielinen ohjaaja puuttui alun ohjeiden annossa tilanteeseen, jotta osallistujat ymmärsivät ohjeistuksen.

Yeteshawork B. Berhanun (2017) tutkimustulosten mukaan järjestöjen ja eri organisaatioiden pitäisi antaa kaikille samat mahdollisuudet vapaaehtoisuuteen ja erityisesti panostaa maahanmuuttajien keskuudessa tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan. Esteenä vapaaehtoistoimintaan osallistumiselle on maahanmuuttajien keskuudessa heikko kielitaito sekä ajatus siitä, että osaaminen tai koulutus ei riitä. (mt., 2017.) Nämä esteet täytyy pyrkiä kokonaan poistamaan ja tekemään vapaaehtoistoinnasta järjestöissä kaikille mahdollista oikeanlaisella vapaaehtoisten tukemisella. Sekä havainnointi- että haastattelutulokset osoittavat, että ohjaajan tuki on mahdollistanut nuorille vapaaehtoisena toimimisen esimerkiksi kielitaidon loppuessa, tai tilannekohtaisesti neuvomisella. Tämä myös madaltaa maahanmuuttajanuorten kynnystä ylipäättään osallistua vapaaehtoisena toimimiseen.

Toinen tukemisen muoto on ollut yksilöohjauksessa ennen vapaaehtoistoiminnan aloittamista (H2). Oma Polku – projektissa ennen vapaaehtoistyöhön osallistumista kirjoitetaan työsopimus, jonka yhteydessä myös keskustellaan vapaaehtoistoiminnan motiiveista sekä tähän astisesta kokemuksesta jokaisen nuoren kohdalla yksilöllisesti. Sieltä nuori on saanut neuvoa tehtäväkohtaisesti sekä tietoa vapaaehtoistoiminnan velvollisuuksista.

Kolmantena muotona on kahden nuoren mainitsema rakentavan sekä positiivisen palautteen saaminen (H3, H1). Tahot, joilta palautetta on saatu tai tarkemmat kuvailut palautteesta eivät ilmene vastauksista. Palaute on motivoinut ja tuntunut nuorista hyvältä (H3, H1).

Haastattelussa kysyin nuorilta myös, pitäisikö jokaisen Oma Polku – nuoren käydä vapaaehtoistoiminnan koulutus niin, että se olisi sisällytetty yhdeksi projektin osioksi. Kaikilla nuorilla oli kokemus vapaaehtoistoiminnan koulutuksesta.

H1: ”Ei vain Oma Polku – nuoret, vaan kaikki ihmiset jotka pääsee vapaaehtoistoihin, niillä pitäis olla koulutus. Koulutus on tärkeä, siellä opetetaan, että paikalla oleminen on tärkeää eikä saa lähteä omiin juttuihin.”

H2: ”Meillä kun oli kaksi päivää koulutus, se oli iso tuki eli mikä on vapaaehtoinen työ tai mitä velvollisuutta tai tietoa siinä on.”

Kaikki nuoret pitivät vapaaehtoistoiminnan koulutusta tärkeänä elementtinä ja tukena toiminnassaan. Vastauksista heijastui, että itse vapaaehtoistyön määritelmä sekä merkitykset ovat selkeytyneet nuorille koulutuksessa (H1, H2). Kuten aiemmin työssäni mainitsinkin, nuoret ovat saaneet usein tehtäväkohtaisen perehdytyksen tehtävään, mutta itse vapaaehtoistoiminnan käsitteen äärelle ei olla pysähtytty. Koulutuksesta on vastausten perusteella jäänyt näille nuorille mieleen sitoutumisen tärkeys, mitä vapaaehtoisuus on sekä mitä velvollisuuksia se sisältää (H1, H2).

6.3 Vapaaehtoistoiminnan anti

Tässä analyysin osiossa syvennyn vapaaehtoistoiminnan antiin, eli mitä se on antanut Oma Polku – nuorille. Analysoitavina ovat kehittyminen vapaaehtoistoiminnan kautta sekä kohtaaminen ja verkostot.

H1: ”Sieltä mä niinkun löysin oman polun, että mitä mä jatko-opinnoissa teen, mitä mä haluan tehdä.”

H1: ”Opin rohkeutta puhumaan kieltä.”

H4: ”Vähän oon oppinu sitä, miten saada enemmän kavereita, ehkä suomalaisia.”

Vapaaehtoistoiminta on kehittänyt nuoria pääasiallisesti rohkaistumaan puhumaan suomea (H1) sekä kohtaamaan suomalaisia (H4). Myös oman urasuunnitelman kehittyminen on ollut yksi kehityssuunta toiminnan kautta (H4). Berhanun (2017,33) tutkimuksesta selviää, että sosiaalisen pääoman kasvattaminen on ollut yksi suuri vapaaehtoistoiminnan hyöty. Sosiaalinen pääoma on monimutkainen käsite. Se käsittää kolme ulottuvuutta: yksilön sosiaaliset verkostot, niiden luotettavuuden sekä näiden kahden tekijän tuottamien vaikutusten soveltaminen verkoston yhteiseen toimintaan. (Ilmonen 2000.) Sosiaalisen pääoman varsinaisena kasvuna voidaan pitää näissä tuloksissa oppimiskokemusta siitä, miten saada uusia kavereita. Luottamuksen ulottuvuutta lisää oppimiskokemus rohkeudesta puhua kieltä ja saada enemmän suomalaisia kavereita. Tähän kysymykseen vastasi kuitenkin vain kaksi nuorta, joten analyysissä en pääse kovin syvälle. Vastaamattomuuden syynä voi olla se, että kysymys oli osalle nuorista epäselvä tarkennuksesta huolimatta.

Vapaaehtoistyö voidaan nähdä työllistymistä edistävänä (Hallituksen kehysriihi 2018; Jäämies & Laimio; Hirvonen & Puolitaival 2018). Eräs haastateltava kertoi ”oman polun” löytämisestä vapaaehtoisuuden kautta. Vapaaehtoisuudessa on matala kynnys osallistua tehtäviin ja niistä voi jopa löytää oman tulevaisuutensa kiinnostuksenkohteita. Tämän tutkimuksen tuloksissa voidaan myös todeta, että vapaaehtoistoiminta lisää työllistymisen mahdollisuuksia matalan kynnyksen osallistumisen kautta.

Seuraavana analyysissä perehdytään kohtaamisiin vapaaehtoistoiminnan kautta. Jokainen nuori on saanut vapaaehtoistoiminnan kautta kohtaamisia, mutta ei pidempiaikaisia verkostoja. Kohtaamisten luonne on kaikkien nuorten mielestä ollut yleisesti hyvä. Kohtaaminen on tilanne, jossa kaksi tai useampi ihmistä jakavat jotain yhteistä. Se on kommunikaatiota, jossa perustana ovat oleminen, läsnäolo sekä levollisuus (Voutilainen 2004). Voidaan siis sanoa, että ohjaustilanteessa nuoret ovat aidosti kohdanneet erilaisia ihmisiä ja jakaneet yhteisen asian.

H2: ”Kun mä olen jokaisessa vapaaehtoistyössä, mulle tulee paljon kohtaamisia. Ne on hyviä kohtaamisia, ei ole ennakkoluuloja tai semmosia.”

H3: ”Kohtaaminen on tosi hyvä juttu.”

H4: ”Jos ne olisikin pahoja (kohtaamiset), mä voisin oppia miten kohdata niiden kanssa seuraavaksi.”

Haastattelun tuloksista selviää, että nuoret ovat vapaaehtoistoiminnan kautta kohdanneet uusia ihmisiä sekä yleisesti saaneet hyviä kokemuksia.

Havainnointitulokset puolestaan osoittavat, että kaikista rohkeimmin ihmisiä lähestyivät sellaiset nuoret, joilla on eniten kielitaitoa. Kielellisesti heikommat nuoret saattoivat jäädä tekemään muita heille soveltuvia tehtäviä, kuten soittamaan soittimia tai tanssimaan. Toki myös soitto tai tanssi voi olla väylä ihmisten väliseen kommunikaatioon, mikäli sanoja ei ole ja tämä näkyikin ohjaustilanteessa yhteisenä tekemisenä ja riemuna. Kuten jo vapaaehtoistoiminnan tuki – osiossa totesin, on hyvä keskittyä Oma Polku – nuorten vapaaehtoistoiminnassa nimenomaan nuorten tukemiseen kielellisesti kohtaamistilanteissa, jotta myös kielellisesti heikommat pystyvät luontaiseen vuorovaikutukseen sekä kohtaamiseen.

Kohtaamisten kautta pitempiaikaisia verkostoja nuorille ei kuitenkaan ole syntynyt, mukaan ottamatta Oma Polku – ryhmän keskeisiä kaveruussuhteita. Nuoret eivät kuitenkaan kokeneet tätä huonona asiana (H1, H2).

H2: ”Olen tavannut vapaaehtoistöissä, sen jälkeen en ole nähnyt. Asiakkaat ei pitkä kaveri, mutta työkaverin kanssa aina yhdessä.”

H1: ”Mulla on vähän sama. Ohjaajat on tulleet mun elämään. Mutta ei oo tullu semmosia kavereita vapaa-ajalle. Silti on hyvä, että ei aina tarvitse tulla kaveriks, se on hyvä jos jossain vaiheessa törmäilet hänen kanssa. Voi vaikka moikata.”

Vastauksista selkenee, että lyhyet kohtaamiset ovat nuorille myös tärkeitä. Ohjaajat ovat tulleet vapaaehtoistoiminnan kautta nuorille tutuiksi ja pidempiaikaisiksi kontakteiksi (H1). Mahdollisuus myöhempään kohtaamiseen ja tervehtimiseen on olemassa, vaikka pidempiaikaista kaveruutta ei syntyisikään. Pidempiaikaisia verkostoja ei ole kehittynyt todennäköisesti sen takia, että vapaaehtoisena toimiessaan nuoret kohtaavat ihmisiä vain ohimennen ohjaustilanteissa. Samat ihmiset eivät ole mukana jokaisessa tapahtumassa, missä nuoret toimivat. Anne

Birgitta Yeungin (2004) mukaan vapaaehtoistyö koetaan antamisen ja saamisen kautta, eivätkä sosiaaliset siteet yksilöiden välillä ole niinkään vapaaehtoistoiminnan annin keskiössä. Lyhyet kohtaamiset ja keskustelut ihmisten kanssa ovat todennäköisesti juuri tätä antamista ja saamista Oma Polku – nuorille. On todennäköistä, että anti ihmisten kohtaamisessa onkin nuorille juuri lyhytkestoista, mutta jättää mahdollisuuden myöhemmälle kohtaamiselle uudelleen.

Nuoret toimivat työkaverin kanssa yhdessä ja ovat toisilleen verkosto, joka on pidempiaikainen vapaaehtoistoiminnan tulos (H2, H1). Havainnointituloksissa mielenkiintoinen asia oli kommunikaatio eri kieliryhmien välillä. Annantalon työpajoja ohjaamassa mukana oli 6 afgaaninuorta ja vain yksi somalinuori. Nämä kaksi kieliryhmää toimivat usein ominaan, eivätkä niinkään yhdessä, ellei heille ole määritetty yhteistä tehtävää. Painotimme matkalla afgaaninuorille, että heidän täytyy ottaa myös tämä yksi somalinuori mukaan toimintaan sekä tukea häntä, jos tarvetta sille on. Perillä työpajan lomassa huomasin, kuinka hienosti afgaaninuoret ottivat somalinuoren mukaan ja kannustivat häntä tekemään. Yleisestikin ilmapiiri Oma Polku – ryhmässä on kaikki mukaan ottava ja iloinen, mutta vapaaehtoistoiminta tuntuu silminnähden lisäävän ajatusta kannustavuudesta sekä toisten auttamisesta. Siinä toimitaan jonkun yhteisen päämäärän vuoksi, mikä lisääkin ryhmän keskeistä dynamiikkaa. Vapaaehtoistoiminta voi lisätä yhteisöllisyyttä ja lisäksi antaa uusia kohtaamisia antinaan.

6.4 Vapaaehtoistoiminnan kehitysideat

Nuoret kertoivat vapaaehtoistoiminnan suurimpia kehityksen tarpeita olevan koulutuksen lisääminen, toiminnan nuorisolähtöisyys, osallistujien rajaaminen ja sitoutumisen korostaminen. Osa vastauksista liittyy jollain tavalla sitoutumisen merkitykseen nuorille. Sitoutumista Oma Polku – vapaaehtoisuudessa edistäisi nuorten näkökulmasta osallistujien määrän rajaaminen, sekä koulutuksen lisääminen.

H1: ”Kun ollaan Oma Polku-ryhmässä, on yli 20 henkeä. Jos joka kerta me kaikki osallistutaan vapaaehtoisena, tulee aika iso porukka. Pitäisi olla joku määrä ja loppuun asti mukana. Jotkut on sanonut, että me tullaan, mutta silti ei tuu ikinä. Se on vähän sitoutumista.”

H2: ”Just niin kuin 1 sanoi. Jos mä ilmoitan, että mä tulen, niin mä tulen.”

On hyvä, että vapaaehtoistoiminta mahdollistetaan jokaiselle nuorelle ryhmässä, mutta on ymmärrettävää, että se saattaa sekavoittaa toimintaa itseään. Kuten haastateltava 1 totesi, on vaikeaa, että osa nuorista sitoutuu mukaan lähtemiseen ja osa ei. Voi olla, että ennalta määritetyt roolit eivät toteudu poissaolojen kautta ja tällöin toiminnan toteutus ei ole niin jouhevaa. Tulosten perusteella sitoutumisen ongelma Oma Polku – projektissa on paikalle saapuminen sovittuna aikana. Itse toiminnassa nuoret sitoutuivat hyvin rooleihinsa havainnointitulosten valossa.

Vapaaehtoistoimintaan sitoutumiseen vaikuttavat monenlaiset yksilölliset tekijät. Erityisen haastavaa sitouttaminen on järjestöissä, joissa kohderyhmän elämäntilanne on erityisen kuormittava (Lindfors 2014). Oma Polku – nuorten elämässä epävarmuus tulevaisuudesta on usein läsnä raskauttavana asiana. On vaikeampaa tarttua rohkeasti uusiin asioihin ja sitoutua, kun omassa elämässäkin tilanteet voivat muuttua äkkinäisesti ja radikaalisti. Tämä elementti voi vaikuttaa myös Oma Polku – nuorten sitoutumiseen vapaaehtoistoiminnassa.

Koulutuksen lisääminen mainittiin kehitysideoissa usean nuoren taholta.

Koulutuksen tärkeys nuorille nousi esille myös aiemmin tutkimuksen aikana, kun kysyin kokevatko nuoret sen tarpeelliseksi toiminnassaan. Kehitysideoissa tuli ilmi myös nuorisolähtöisyyden parantaminen. Nuoret kokivat, että heiltä voi vielä enemmän kysyä ideoita ja mielipiteitä vapaaehtoistoiminnan suunnittelussa.

Kotipolku 1-hankkeen pohjalta Settlementiliitto onkin todennut, että toimintaa tulee aina suunnitella nuoria osallistavasti (Kääriäinen 2018c).

H1: ”Koulutus pitäisi lisääntyä ja olla sitoutumista.”

H2: ”Koulutusta tarvii enemmän.”

H4: ”Te järjestätte jotain, niin voitte kysyä tai huomioida meitäkin että milloin aika tai paikka. Voi ehkä kysyä meiltäkin jotain.”

H3: ”Kaikkia asioita kun järjestetään, niin voi kysyä meiltä.”

6.5 Vapaaehtoistoiminta ja kotoutuminen

Yeteshawork B.Berhanun (2017, 5) tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminta ei ole maahanmuuttajille vain epätsekästä sosiaalisten normien seuraamista, vain myös tärkeä keino kotoutumiseen eli integraatioon. Tässä kappaleessa käsittelen vapaaehtoisuuden ja kotoutumisen kosketuspintoja omien tutkimustuloksieni sekä muun teoriapohjan valokeilassa.

Berhanun (2017) tutkimuksen mukaan vapaaehtoistoiminnalla on seuraavia vaikutuksia:

- vapaaehtoistoiminta on epämuodollinen koulutus
- työllistettävyys paranee
- maahanmuuttajat ja kantaväestö kohtaavat ja ovat mukana molemmille merkittävässä kansalaistoiminnassa
- vastaanottava maa tottuu monimuotoisuuteen ja muutokseen
- kanssakäyminen maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä
- yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että kantaväestö ja maahanmuuttajat ovat kohdanneet ja olleet mukana yhteisessä kansalaistoiminnassa. Nuoret kertoivat haastattelutuloksissa kohdanneensa uusia ihmisiä vapaaehtoistoiminnan kautta. Toki tuloksista ei suoranaisesti selkene, olivatko kohtaamiset nimenomaan kantasuomalaisien kanssa toteutuneita. Kysymystä olisi voinut tarkentaa epäselvyyden välttämiseksi. Mielestäni voidaan kuitenkin ymmärtää huomioon

ottaessa muutkin tutkimustulokseni, että suomalaisesta kulttuurista oppiminen, Suomen kielen oppiminen sekä uusien ihmisten tapaaminen ovat kaikki liitoksissa kantaväestön kanssa kohtaamiseen vapaaehtoisuudessa. Vapaaehtoisuus on myös täten edistänyt vastaanottavan maan ja maahanmuuttajien välissä tapahtuvaa kaksisuuntaista kotoutumista.

Koti ja perhe ovat kotoutumisessa yksi tärkeä lähiyhteisö ja sen merkitys kotoutumisessa on keskeinen (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019f). Yksin Suomeen tulleiden nuorten kohdalla perhe on kaukana kotimaassa, eikä näin ollen lähiverkosto koostu niinkään perheenjäsenistä. Vapaaehtoistoiminta Oma Polku – projektissa vastaa tähän haasteeseen tutkimustulosten perusteella luomalla nuorille uusia lähiverkostoja ryhmän muista osallistujista, ohjaajista sekä kohtaamisista kantasuomalaisten kanssa. Tämä lähiyhteisö vapaaehtoistoinnin kautta on tuonut nuorille uusia kontakteja sekä vienyt nuoria lähemmäksi suomalaisten ihmisten kulttuuria.

Kotouttamisen osaamiskeskuksen mukaan kotoutuminen tapahtuu myös vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa (mt. 2019f). Vapaaehtoistoiminta Oma Polku – projektissa on ollut mukana lisäämässä mahdollisuuksia kohdata suomalaisia ihmisiä. Kuten tuloksista selviää, myös vuorovaikutusta kantasuomalaisten ihmisten kanssa on vapaaehtoistoinnin kautta ollut. Maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskunnan toimintaan ja tämän kaltainen kulttuurien vuoropuhelun lisääminen ovat läpileikkaavia tavoitteita kotoutumislaissa sekä valtion kotouttamisohjelmassa (mt. 2019f). Näin voidaan todeta, että vapaaehtoistoiminta edistää kotoutumislain sekä kotouttamisohjelman keskeisiä tavoitteita myös Oma Polku – nuorten keskuudessa.

*”Jokainen muuttaja kuuluu erilaisiin yhteisöihin ja hänestä tulee suomalaisen yhteiskunnan jäsen. Osallisuus ja hyvät etniset suhteet ovat tärkeitä koko yhteiskunnalle, sen yleiselle turvallisuudelle ja vakaudelle.”
Kotouttamisen osaamiskeskus 2019f.*

Yksi tärkeistä tutkimustuloksista on myös tieto siitä, että kotoutuminen ei ole pelkkää koulun penkillä istumista, vaan sitä tapahtuu luonnollisessa ympäristössä sekä vuorovaikutuksessa. Myöskin Berhanun (2017) tutkimustuloksissa mainittiin yhtenä vapaaehtoisuuden kautta ilmenevänä kotoutumisen elementtinä epämuodollinen koulutus. Epämuodollisella koulutuksella tarkoitetaan oppimista, joka tapahtuu muodollisen oppimisen eli koulun tai korkeakoulun ulkopuolella. Epämuodollinen oppiminen tapahtuu arjessa ja työn, perheen tai harrastusten parissa (Euroopan Nuorisoportaali 2019). Myöskin kotoutumisessa tapahtuu tämän kaltaista oppimista. Kotoutuminen on luonteeltaan pitkäkestoista sekä jatkuvaa ja se tapahtuu vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa, keskeisimmin arkipäivän tilanteissa ja lähiyhteisöissä (Kotoutumisen osaamiskeskus 2019a). Oma Polku – nuorten epämuodollinen oppiminen on mahdollistettu vapaaehtoistoiminnan kautta ja tutkimustulosten mukaan he ovat oppineet esimerkiksi rohkeutta puhua kieltä, miten tutustua suomalaisiin ihmisiin sekä kohdata heitä. Vapaaehtoistoiminta on ollut tutkimustulosten valossa näille nuorille epämuodollista koulutusta.

Kielitaidon parantuminen oli tulosten mukaan suuri vapaaehtoistoiminnan anti nuorille. Se helpottaa palveluiden käyttöä, työn saantia, opiskelua ja ylipäätään sopeutumista uuteen maahan. Vähäinen kielitaito on yleinen syy siihen, miksi maahanmuuttajat eivät siirry jatkokoulutukseen perusasteen jälkeen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2018.) Vapaaehtoistoiminnan kautta nuoret ovat saaneet rohkeutta puhua kieltä ja käyttää sitä kohtaamistilanteissa kantaväestön kanssa. Vapaaehtoistoiminnan kautta hankittu kielitaito tukee nuoria kokonaisvaltaisesti kotoutumisprosessin aikana monella eri osa-alueella arkipäivän kohtaamisista palveluihin hakeutumiseen saakka.

Tutkimustuloksissa selkenee, että nuoret ovat lähteneet vapaaehtoistoimintaan mukaan kokeillakseen uusia asioita. Eräs nuori on kertonut, että hän oli jo ennen vapaaehtoisuutta kiinnostunut lasten kanssa tehtävästä työstä, ja halusi kokeilla minkälaista työ käytännössä on. Yksi nuori mainitsi uudeksi kokemukseksi laulamisen, mitä hän ei ollut aikaisemmin tehnyt yleisön edessä. Madaltunut kynnyksen uusien asioiden kokeilemiseen voidaan siis todeta yhtenä oleellisena tutkimustuloksena. Heli Lumiaro sekä Aino Kostianen (96-97; Kansalaisareena

2018) kertovat myös kokeilukulttuurista työotteessaan Jeesaan-nuori vapaaehtoistoiminnassa-hankkeen tiimoilta. Nuorille oman osaamisen tunnistaminen oli uutta ja heille korostettiin ”epämukavuusalueelle” menemistä tehtävän valinnassa. Osalle nuorille tämä kannusti jatkamaan vapaaehtoismintaa tulevaisuudessa, kun taas osa jatkoi sitä heti. (Lumiaro & Kostiainen 96-97; Kansalaisareena 2018.) Ohjaajien täytyy pyrkiä rohkaisemaan nuoria entisestään menemään sinne, mikä itsestä tuntuu hyvältä mutta myös jopa kokeilemaan uusia asioita. Oman osaamisen vahvistamista ja tunnistamista vapaaehtoistominnan kautta voi hyödyntää tulevaisuuden työ- ja opiskelusuunnitelmien teossa (Lumiaro & Kostiainen, 95; Kansalaisareena 2018).

Kotouttamispolitiikka edistää maahanmuuttajien työllistymistä, kaksisuuntaista kotoutumista sekä yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja se sisältää erilaisia tavoitteita. Yksi nykyisen kotouttamispolitiikan painopisteistä on kansalaisyhteiskunnan kytkeminen mukaan kotouttamistyöhön (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019). Kansalaisyhteiskunta ja -toiminta tarjoavat yhtenä esimerkkinä vapaaehtoistominnan kautta muuttajille mahdollisuuksia ja tämä tutkimus osoittaaakin, että vapaaehtoisuus on yksi lain mukainen kotouttavan toiminnan muoto. Tätä väitettä tukee se, että vapaaehtoisuus on tutkimustulosten mukaan ollut kaksisuuntaista, sekä tuonut Oma Polku –nuorille yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta. Työllistymisen tukeminen näkyy vastauksissa ”oman polun” löytämisenä jatkokoulutusmahdollisuuksiin.

Myös Berhanun (2018) sekä Rieppolan (2010) tutkimustulokset tukevat näitä havaintojani kotoutumisen sekä vapaaehtoistyön rajapinnoista. Onnistunut kotouttamispolitiikka toteutuu kaikkien hallinnon alojen sitoutuessa yhdenvertaisuuteen, rasismien ehkäisyyn sekä myönteisen asenneilmapiirin kehittämiseen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019). Kansalaisyhteiskunnan täytyy siis pyrkiä jatkossakin pitämään vapaaehtoistominta kaikille saavutettavana, innostavana sekä kaksisuuntaisena tekemisenä.

6.6 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Yksittäisessä tutkimuksessa on arvioitava tehdyn tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi ym. 2002, 158). Tässä tutkimuksen osiossa arvioin tutkimukseni luotettavuutta sen reliabiliteetin sekä validiteetin kautta. Reliaabelius eli luotettavuus on kehitetty laadullisia tutkimuksia varten ja tarkoittaa sitä, että tutkija pohtii itse tutkimuksen kykyä antaa mahdollisimman sattumanvaraisia tuloksia (Hirsjärvi ym. 2009, 32). Reliaabelius voidaan todeta usealla eri menetelmällä, mutta näistä yksi esimerkki on tutkimuksen toistettavuus. Mikäli esimerkiksi kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen, voidaan tulosta pitää reliaabelina. (mt. 2009, 231.)

Tutkimuksen validius eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkija on halunnut alun perinkin tutkia. Mittarit eivät aina vastaa tutkimuksen todellisuutta siitä, mitä tutkija haluaa mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Tästä esimerkkinä on kysymyslomakkeiden kysymykset, jotka osallistujat ovat vastatessaan käsittäneet väärin. Tästä huolimatta tutkija arvioi vastauksia alun perin valitulla ajattelumallilla. (mt. 2009, 231-232.) Validius mittaa siis tulosten mahdollista virheellisyyttä. Reliaabelius ja validius muodostavat yhdessä tarkasteltuna tutkimuksen luotettavuuden. Nämä käsitteet ovat peräisin kvalitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen piiristä, joten ne eivät täysin palvele laadullisen tutkimuksen tarpeita (Tuomi ym. 2002, 232). Silti myös laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on syytä arvioida.

Tutkimuksessani olen koko sen ajan kertonut tarkalleen, mitä teen missäkin vaiheessa ja mitä asioita käsittelemillöin. Asioiden analysointi myös siltä kannalta, mistä mitkäkin tulokset ovat johtuneet, lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tarkat kuvaukset tutkimuksen olosuhteista, toteuttamisesta ja tuloksista ovat myös luotettavuuden kannalta tärkeitä mainita. Tutkimuksen tulosten tulkintaa helpottaa, mikäli tutkija lisää suoria lainauksia aineistosta. (Hirsjärvi ym. 2009, 233.) Analyysiosiossa näitä suoria lainauksia on nähtävissä ja ne on kirjoitettu etukäteen litteroidusta tekstistä. Tämän opinnäytetyön liitteenä on alkuperäinen haastattelurunko.

Olen jo aiemmin työskennellyt Oma Polku – hanketoiminnassa ja tunnen hyvin toiminnan taustat sekä nuoret. Tämä tavallaan helpotti teoriapohjan koonnissa sekä

yleisessä taustoituksessa. Kriittinen itseymmärrys on kuitenkin tärkeää tässä tilanteessa. Tutkijan oma esiyymmärrys taustoista voi saada hänet tulkitsemaan toisen puheet omien lähtökohtiensa mukaisesti (Laine 2018, 35). Minulla on tietyt ymmärrykset Oma Polku – nuorten elämän hyvistä ja huonoista asioista, mutta olen jatkuvasti ollut kriittinen tulosten analyysin aikana. En ole antanut ennakkokäsitysteni esimerkiksi nuorten vaikeuksista vaikuttaa tämän tutkimuksen tuloksiin, vaikka tunneside nuoriin ja toimintaan on aiemmin syntynytkin. Mikäli tutkija olisi ollut täysin ulkopuolinen toiminnasta, osallistujat olisivat voineet suhtautua haastatteluihin ja havaintoihin eri tavalla. Tosin kuten jo aiemmin avasin, koin ennalta luodun luottamussuhteeni nuoriin tuovan myös tutkimustilanteisiin rentoutta ja turvallista ilmapiiriä kertoa omista ajatuksistaan.

Teoriapohjaa kootessa törmäsin erityisesti kohderyhmän haastavuuteen, sillä saatava tietoperusta yksin Suomeen tulleiden nuorten elämästä on melko suppea. Myös käsitellyt laajemmat teemat kuten vapaaehtoisuus oli vaikea rajata teoreettisen viitekehyksen sisälle. Tutkimuksen teoria - empiriasuhteen vuorovaikutteisuus tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tulee antaa tilaa tarkasteltavan käytännön myötä nouseville ominaispiirteille ja tarkastella niiden myötä tapahtuvia ilmiöitä (Glaser & Strauss 1967; Strauss 1987; Valli 2018, 77). Tämä tarkoittaa tutkimuksessani käytännössä sitä, että teoriapohja muuttui paljon tutkimuksen edetessä. Ymmärsin esimerkiksi tuetun vapaaehtoistoiminnan piirteiden avaamisen tärkeäksi teoriapohjaksi, jotta ulkopuolinen lukija voi tulkita tutkimustuloksia paremmin.

Aiheen rajautuminen pelkästään Oma Polku – projektiin ei lisää tutkimuksen luotettavuutta kotouttavan toiminnan ja vapaaehtoistyön risteymäpintojen yleisessä tarkastelussa. Vapaaehtoistyön saatavuus ja tehtävät vaihtelevat myös paljon paikoittain. Mikäli olisin halunnut enemmän yleistettäviä tuloksia, olisi pitänyt tutkimus toteuttaa laajemmalle otokselle eli ryhmälle. Tällöinen otos olisi esimerkiksi voinut olla useamman kaupungin järjestötoiminnassa mukana olevat yksin Suomeen tulleet nuoret, joilla on kokemusta vapaaehtoisena toimimisesta. Esimerkiksi muiden Kotipolku 2 – hankkeen osallistujasetlementtien yksin Suomeen tulleet nuoret olisivat olleet laajempi otos tälle tutkimukselle.

7 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteina oli osoittaa vapaaehtoistoiminnan vaikutukset yksin Suomeen tulleiden nuorten kotoutumiseen, nostaa heidän äänensä kuuluviin vapaaehtoistoiminnan merkityksistä heille sekä kerätä kehittämisideoita Jyväskylän Setlementti ry:n vapaaehtoistointaan. Kaikki tutkimukseni tavoitteet täyttyivät ja tuloksista avautui monia mielenkiintoisia havaintoja.

Tutkimukseni tulokset tukevat yleisesti teoriaa vapaaehtoisuuden positiivisista puolista nuorten kotoutumisessa. Nuoret olivat pääpiirteittäin tyytyväisiä Jyväskylän Setlementin vapaaehtoistointaan, mutta joitain kehitysideoita nousi esiin. Suurimpana kehitysideana nostaisin tästä tutkimuksesta nuorisolähtöisyyden lisäämisen vapaaehtoisuudessa. Kotipolku 2-hankesuunnitelmassa yhdeksi tavoitteeksi olikin määritetty nuoria osallistava toiminnan suunnittelu (Kääriäinen 2018c). Nuorilta on kysytty ideoita ja keskusteltu yhdessä, mutta ideointi on keskittynyt enemmän yleisen Oma Polku-toiminnan suunnitteluun. Vapaaehtoistyön mallit Oma Polku-projektissa, kuten työpajaohjaaminen, ovat tulleet niin sanottuna ”valmiina pakettina” nuorille. Tuloksia tarkastellessa pitää ottaa huomioon myös, että Kotipolku 2-hankkeen aikana toimintaa paikallisilla setlementeillä yhä palvelumuotoiltiin ja mallinnettiin niille sopiviksi (Kääriäinen 2018c). Hanketyö yleisesti onkin paljolti kokeilua sekä uusien asioiden oppimista ja tästä opitaan – nuorten omien sanojen mukaisesti – että ”heiltäkin voi kysyä jotain”. Vapaaehtoistojoiden asiantuntijuutta pitää tunnustaa ottamalla heidät aidosti mukaan suunnittelemaan toimintaa (Lindfors 2014). Nuorisolähtöisyyden parantamiseksi konkreettinen idea voisi olla esimerkiksi yhteiset tapaamiset, joissa keskustellaan vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista sekä siitä, mitä nuoret haluaisivat itse kokeilla tai toteuttaa. Tälle kohderyhmälle nuorisolähtöisyys on erityisen tärkeää, sillä maahanmuuttopoliittisesti sekä hoivakäytännöllisesti heihin suhtaudutaan yhteiskunnassa usein passiivisina eikä heidän aktiivisuuttaan kansalaisina tunnusteta (Kuusisto & Korjonen-Kuusipuro 2018, 370).

Yhtenä elementtinä tutkimustuloksista nousi myös sitoutumisen tärkeys vapaaehtoistoiminnan aikana. Vastauksista ei selkene syitä, miksi sitoutuminen on ollut heikkoa tälle ryhmälle. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut hyvä syventää

tutkimusta myös sitoutumisen esteisiin. Lindfors (2014) toteaa, että mikäli ihmisten sitoutumista pitää parantaa, järjestön on tarjottava lyhytkestoisia vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia. Jyvälän Setlementin tarjoama vapaaehtoistyö Oma Polku – nuorille on lyhytkestoista ja joka kerta eri paikassa tapahtuvaa ohjaustyötä. Voidaan siis sanoa, että Jyväskylä vastaa tarpeeseen tässä mielessä hyvin ja mukautuu vapaaehtoistoimintansa luonteella nuorten elämään. Myös vapaaehtoistoiminnan koulutus voi tulosten mukaan parantaa sitoutumista. Koulutuksesta nuorille on jäänyt mieleen nimenomaan sitoutumisen tärkeys sekä erilaiset velvollisuudet, mitä vapaaehtoisuuteen liittyy. Jyvälän kannattaa siis jatkossakin panostaa näihin koulutuksiin, jotta vapaaehtoistoiminnan käsitteistö sekä anti tulevat selkeämmäksi nuorille.

Lindforsin (2014) mukaan myös vapaaehtoistoiminnan tehtävien vaihtelu lisää sitoutumista. Kuten jo analysoidessani vastauksia totesin, Oma Polku – nuorten tekemä vapaaehtoistyö painottuu vahvasti lasten kanssa toimimiseen. Tulevaisuudessa olisi hyvä viedä heitä ”mukavuusalueen” ulkopuolelle, kuten toimimaan aikuisten tai nuorten kanssa. Onnistumisen ja pystyvyyden kokemukset lasten kanssa ovat vahvistaneet esimerkiksi nuorten kielitaitoa ja rohkeutta puhua suomea. Näillä vapaaehtoistoiminnasta saaduilla eväillä voisikin tulevaisuudessa lähteä laajentamaan ohjattavien ihmisten ikähaarukkaa ja näin ollen mahdollistaa erilaisten vapaaehtoistehtävien tekemisen. Jyväskylän vapaaehtoistoiminta Vaparin ohjaajan Leila Koskisen (2019) mukaan nuoret usein kaipaavat vaihtelevia ja juuri heitä kiinnostavia vapaaehtoistehtäviä, jotta kiinnittyminen toimintaan tapahtuu luontevasti.

Tutkimus johdatti minut myös tuetun vapaaehtoistoiminnan käsitteen äärelle. Jyvälän tarjoama vapaaehtoistoiminta Oma Polku – nuorille ei varsinaisesti ole nähty tuettuna vapaaehtoistoimintana, mutta toimintaa määrittelevien kriteerien valossa se näyttää käsitteen mukaisena. Oma Polku – nuoria tuetaan vapaaehtoistoiminnan aikana esimerkiksi kielellisesti, jotta he voivat helpommin kommunikoida ohjattavien kanssa. Tutkimuksen tulosten mukaan vapaaehtoisuus on ollut voimaannuttavaa nuorille. Erityisryhmälle toimintaa organisoivan järjestön kannattaa kiinnittää huomiota kestävien toimintarakenteiden sekä johtamisen laatuun toiminnassa.

Tuetun vapaaehtoistoiminnan kehittämistä on tärkeää korostaa nyt, kun yhteiskunnallisesti puhutaan osallistavan sosiaaliturvan sekä kotoutumisen kehittämisestä. (Laimio ym. 2017, 5.) Osallistava sosiaaliturva on Työ- ja elinkeinoministeriön sosiaalipolitiikan tutkimusyhteisön kokeilu, jossa tarkoituksena on edistää pitkään työttöminä olleiden ihmisten osallisuutta työelämään. Kokeilu alkoi vuonna eri paikkakunnilla vuonna 2017, päättyy vuoden 2019 lopussa ja tulokset julkaistaan alkuvuodesta 2020. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2019.) Tuettu vapaaehtoistoiminta voi olla myös yksi osallistavan sosiaaliturvan muoto. Tulevaisuudessa Jyväskylä voisi mahdollisesti vapaaehtoistyön koordinoijana lähestyä toimintaa tuettuna ja lähteä sen tietoperustan avulla kehittämään ei ainoastaan Oman Polun, vaan muidenkin eri taustoista tulevien vapaaehtoistensa työtä resurssien lisäämisellä. Myös Anne Laimion mukaan tuettu vapaaehtoistoiminta edistää kotouttamista ja on väylä eri taustoista tulevien ihmisten yhdistymiseen. Hän kuvailee toimintaa jopa uutena osallisuusinstrumenttina. (Laimio 2019.)

Tutkimusprosessi kaiken kaikkiaan on sujunut hienosti. Tästä onkin kiittäminen tutkimukseen osallistuneita nuoria sekä taustaorganisaatio Jyvälän Setlementtiä. Tavoitteenani oli saada vähintään viisi ja maksimissaan seitsemän osallistujaa haastatteluun. Olin varautunut pahimpaan, sillä nuorille tämä tilaisuus oli vapaaehtoinen niin kuin kaikki muutkin Oma Polku – tapaamiset. Kuitenkin tiistai – iltana paikalle ilmaantui viisi nuorta, keillä oli paljon sanottavaa ja kerrottavaa. Tutkimustilanteet sujuivat havainnointia myöten oikein mukavasti ja antoisasti. Vaikeuksia tutkimuksen edetessä oli teoriapohjan löytämisessä. Yksin Suomeen tulleista nuorista vapaaehtoistojoina ei ole aiempaa tutkimustietoa, joten päädyin tutkimuksiin, joissa puhuttiin yleisesti maahanmuuttajien kokemuksista vapaaehtoisuuden parissa. Koen kuitenkin, että näillä kohderyhmillä on verrattain samat haasteet elämässään, joten tämän teorian käyttäminen tutkimuksessa oli hyvä päätös. Toki myös tämä tutkimus on näkökulmaltaan tuore aiemman tiedon puutteen vuoksi. Tutkittavien nuorten elämäntilannetta kannattaa tulevaisuudessa selvittää laajemmin, mihin olisin tässä tutkimuksessa voinut enemmän perehtyä. En esimerkiksi ollut varma, odottaako ainakin osa nuorista vielä oleskelulupapäätöksiä. Osan elämästä tiesin harrastukset tai opiskelutilanteen. Tämän kaltaisessa

tutkimuksessa on tärkeää tietää tutkittavien taustat vielä tarkemmin, jotta tuloksista saadaan luotettavampia.

Tulevaisuudessa yksin Suomeen tulleiden nuorten vapaaehtoisuutta voisi tutkia vielä ohjaajien ja organisaation näkökulmasta esimerkiksi haastattelulla tai havainnoinnilla. Tämä voisi syventää nuorten näkökulmasta saatuja tuloksia. Missä kulkee auttamisen ja vastuuttamisen raja, milloin voin mennä auttamaan nuorta toiminnassa? Yksin tulleiden nuorten tekemää vapaaehtoistyötä tutkiessa kannattaa tulevaisuudessakin painottaa, ellei jopa keskittyä täysin pienien lähiverkostojen kasvuun. Tässä tutkimuksessa olisin toivonut, että verkostojen kasvun merkitykset ja vaikutukset kotoutumiseen vapaaehtoisuuden kautta olisi voitu vielä tarkemmin todentaa esimerkiksi kotouttamispolitiikan peruspilareiden valossa. Miten luoda kosketuspintoja ihmisten välille vapaaehtoisuuden kautta? Miten edistää vuoropuhelua kulttuurien välillä vapaaehtoisuuden kautta? Tässä tutkimuksessa kävin myös läpi näitä asioita, mutta keskityin enemmän kokonaiskuvaan kotoutumiseen eri elementeistä. Haastattelukysymyksissä olisi voinut enemmän kysyä vapaaehtoistoimintaan liittyvistä haasteista ja esteistä. Nyt kysymykset heijastavat laajalti vapaaehtoistoiminnan positiivisia puolia. Mahdolliseen jatkotutkimukseen kannattaa siis liittää laajemmin esteiden ja haasteiden tarkastelua.

Tulevaisuuden työssäni yhteisöpedagogina vapaaehtoistoiminnan kentällä roolini voi olla esimerkiksi johtaa vapaaehtoisia. Ammatillaisen näkökulmasta voisin nostaa esille oikeanlaisen vapaaehtoisten koordinoinnin tärkeyden. Tarvitaan raudanlujia ammattilaisia, jotta vapaaehtoistoiminta on saavutettavissa myös tälle ryhmälle. Motivoiva, innostava ja joustava ohjaaja mahdollistaa toiminnan hyödyt jokaiselle sen tekijälle. Maahanmuuttajien vapaaehtoistoiminnan johtajalta vaaditaan niin sanottua ”herkkää korvaa”. Varsinkin maahanmuuttajien kanssa tehtävässä vapaaehtoistoiminnassa kehitysideoita ei välttämättä tule suorana palautteena, vaan näkyvät pieninä signaaleina ryhmän toiminnassa. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että nuorten kotimaan kulttuurissa ohjaajat ja opettajat ovat ehdottoman kunnioitettavia rooleja ja auktoriteetteja. Näin ollen rakentava palaute voi tuntua nuorille vaikealta kertoa. Suoran palautteen antamisen sijaan nuoret voivat osoittaa

tunteitaan esimerkiksi eleillä ja ilmeillä ryhmän keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Vapaaehtoistoiminnan johtajan on syytä ottaa toiminnan osaksi jo aiemmin tutkimustuloksissani esiin noussut nuorisolähtöisyys, jotta toiminta olisi kaikille nuorille mielekästä ja onnistunutta. Kukaan ei varmasti halua tehdä vapaaehtoistyötä, joka ei ole itselle merkittävää tai mukavaa ja johon ei itse voi vaikuttaa. Yksin Suomeen tulleiden nuorten, kuten muidenkin vapaaehtoistyöläisten kuulumista sekä kuulemista pitää korostaa, jotta toiminnasta saadaan yhä vaikuttavampaa sekä osallistujalleen että järjestäjälleen.

LÄHTEET

- Ansio, Liisa 2017. Teoksessa: Rajala, Antti & Nieminen, Pinja 2017. Tuettu vapaaehtoistoiminta – avain osallisuuteen. Kansalaisareenan julkaisuja 3/2017. http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2017/11/Tuettu_vapaaehtoistoiminta_WEB_KORJ2.pdf
- Berhanu, B.Yeteshawork 2017. Volunteering among immigrants. Kansalaisareenan julkaisuja 4/2017. <http://www.kansalaisareena.fi/immigrantvolunteering.pdf>
- Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.) 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.
- ETENE 2014. Vapaaehtoistoiminnan etiikka – ETENEn kannanotto. Viitattu 9.9.2019 <https://etene.fi/documents/1429646/1556041/Kannanotto+vapaaehtoistoiminnan+etiikasta.pdf/699021fo-dbca-4a81-8fc9-2f91ce31221f/Kannanotto+vapaaehtoistoiminnan+etiikasta.pdf.pdf>
- Euroopan Komissio 2011. Tiedonanto EU:n politiikasta ja vapaaehtoistyöstä: valtioiden rajat ylittävän vapaaehtoistoiminnan tunnustaminen ja edistäminen EU:ssa. Bryssel 20.9.2011. Viitattu 9.9.2019 <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2011/FI/1-2011-568-FI-F1-1.Pdf>
- Euroopan Nuorisoportaali 2019. Epämuodollinen oppiminen: tekemällä oppii. Viitattu 17.10.2019. https://europa.eu/youth/eu/article/54/1726_fi
- Fandi, Maia 2019. Suullinen tiedonanto 22.10.2019.
- Glaser & Strauss 1967; Strauss 1987. Teoksessa: Valli, Raine 2018 (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Otavan kirjapaino. Keuruu.
- Harju, Aaro 2004a. Vapaaehtoistoiminnan merkitys kasvaa. Kansalaisfoorumi.net. Viitattu 17.9.2019 https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/kansalaisfoorumi.net/vapaaehtoistoiminnan_merkitys_kasvaa
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 21. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huovila, Helena 2019. Suullinen tiedonanto 16.11.2019.
- Ilmonen, Kaj 2000. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylän Yliopisto, SoPhi. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/aiemmat_artikkelit/sosiaalinen_paaoma_ja_luottamus
- Jyvälän Setlementti Ry 2019a. Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta. Viitattu 21.8.2019 <https://jyvala.fi/vapaaehtois-ja-kansalaistoiminta/>
- Jyvälän Setlementti Ry 2019b. Oma Polku-hanke. Viitattu 9.9.2019 <https://jyvala.fi/omapolku/>
- Jyvälän Setlementti Ry 2019c. Vapaaehtois- ja kansalaistoiminta. Viitattu 17.9.2019 <https://jyvala.fi/vapaaehtois-ja-kansalaistoiminta/>

Jäämies, Sara-Sisko & Laimio, Anne 2018. Hyvinvointialan yksityistyminen ja vapaaehtoistoiminta. Teoksessa: Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa. Kansalaisareenan julkaisuja 2/2018. <http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2018/12/Vapaaehtoistoiminta-nyt-ja-tulevaisuudessa-web.pdf>

Kansalaisareena 2019a. Nuoret vapaaehtoistyössä 2018. Viitattu 4.9.2019 http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2019/01/Kyselyntuloksia-nuorten-n%C3%A4k%C3%B6kulmasta_10012019.pdf

Kansalaisareena 2019b. Vapaaehtois- ja vertaistoiminnan määritelmät. Viitattu 10.9.2019 <http://www.kansalaisareena.fi/aineistoa/vapaaehtois-ja-vertaistoiminnan-maaritelmat/>

Kivijärvi, Antti (toim.) & Nieminen, Harri (toim.) & Kristiina Toivikko 2015. Kiertoteitä: Maahan muuttaneet nuoret yhteiskunnallisten esteiden edessä. Into Kustannus. Helsinki. <https://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2019/04/Kiertoteit%C3%A4-maahan-muuttaneet-nuoret-yhteiskunnallisten-esteiden-edess%C3%A4.pdf>

Koskinen, Leila 2019. Suullinen tiedonanto 4.11.2019.

Kotouttamisen osaamiskeskus 2019a. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Viitattu 20.10.2019 <https://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksisuuntaisuus>

Kotouttamisen osaamiskeskus 2019b. Ilman huoltajaa olevan lapsen tukeminen. Viitattu 20.10.2019 <https://kotouttaminen.fi/ilman-huoltajaa-olevan-lapsen-tukeminen>

Kotouttamisen osaamiskeskus 2019c. Kotoutumisen kaksisuuntaisuus. Viitattu 20.10.2019 <https://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksisuuntaisuus>

Kotouttamisen osaamiskeskus 2019d. Laki kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 20.10.2019 <https://kotouttaminen.fi/laki-kotoutumisen-edistamisesta>

Kotouttamisen osaamiskeskus 2019e. Alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneet. Viitattu 20.10.2019 <https://kotouttaminen.fi/alaikaisena-ilman-huoltajaa-saapuneet>

Kotouttamisen osaamiskeskus 2019f. Kotoutumislaki ohjaa kotouttamista. Viitattu 20.10.2019 <https://kotouttaminen.fi/kotoutumislaki-ohjaa-kotouttamista>

Kotouttamisen osaamiskeskus.

Kuusisto, Anna -Kaisa & Korjonen-Kuusipuro Kristiina 2018. Yksin tulleet nuoret hallinnan kohteena: Suomalainen yhteiskunta näköalattomuuden vai toivon rakentajana? vol 26 (4) 370-378.

Kuvio 1. Timanttimali. Grafiikka: Yeung 2005a, 107.

Kääriäinen, Erno 2018a. Teoksessa: Setlementtiliitto, Kotipolku - hankkeen loppuraportti.

Kääriäinen, Erno 2018b. Johdantosanat. Teoksessa: Suomen Setlementtiliitto Ry 2018. Kotipolku – opas. Setlementtiliiton julkaisuja 1/2019.

Kääriäinen, Erno 2018c. Kotipolku 2-hankesuunnitelma.

Laimio, Anne 2017. Johdanto. Teoksessa: Rajala, Antti & Nieminen, Pinja 2017. Tuettu vapaaehtoistoiminta – avain osallisuuteen. Kansalaisareenan julkaisuja

- 3/2017. http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2017/11/Tuettu_vapaaehtoistoiminta_WEB_KORJ2.pdf
- Laimio, Anne 2019. Tuettu vapaaehtoistoiminta lisää osallisuutta ja hyvinvointia. Kotouttamisen osaamiskeskukseen blogi. Viitattu 12.11.2019. <https://kotouttaminen.fi/blogi/-/blogs/tuettu-vapaaehtoistoiminta-lisaa-osallisuutta-ja-hyvinvointia>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Määritelmät 3§. Viitattu 22.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Lehtinen, Sini – Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Kansalaisareena ry:n omaehtoisen kehityksen julkaisuja, sarja B. Helsinki. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/aiemmat_artikkelit/vapaaehtoistoiminta_-_kasvava_voimavara
- Lindfors, Anne 2014. Vinkkejä vapaaehtoistoiminnan organisointiin. Kansalaisareena. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/vinkkeja_vapaaehtoistoiminnan_organisointiin
- Lumiaro, Heli & Kostiainen, Aino. Nuorille osaamista vapaaehtoistyöstä. Teoksessa: Hirvonen, Sini & Puolitaival, Satu 2018 (toim.). Vapaaehtoistoiminta nyt ja tulevaisuudessa. Kansalaisareenan julkaisuja 2/2018. <http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2018/12/Vapaaehtoistoiminta-nyt-ja-tulevaisuudessa-web.pdf>
- Maahanmuuttovirasto 2019. Millä perusteella turvapaikan voi saada? Viitattu 22.10.2019 <https://migri.fi/milla-perusteella-turvapaikan-voi-saada>
- Myrskylä, Pekka 2012. Teoksessa: Kääriäinen, Erno 2018c. Kotipolku 2 – hankesuunnitelma.
- Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja. Diakonia – ammattikorkeakoulun julkaisuja C Katsauksia ja aineistoja 23. http://kansalaisareena.fi/C23_9789524931816.pdf
- Nuorisolaki 1285/2016 . Lain määritelmä 3§. Viitattu 29.9.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp447325280>
- Nuorisolaki 1285/2016. Nuorten osallistuminen, vaikuttaminen ja kuuleminen 24§. Viitattu 22.10.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Pidp447325280>
- Päijät-Hämeen vapaaehtoistoiminnan verkosto 2019. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä. Viitattu 3.9.2019 <http://www.phvapaaehtoistoiminta.fi/vapaaehtoistoiminnan-maaritelma/>
- Rajala, Antti 2019. Suullinen tiedonanto 4.11.2019.
- Rajala, Antti & Nieminen, Pinja 2017. Tuettu vapaaehtoistoiminta – avain osallisuuteen. Kansalaisareenan julkaisuja 3/2017. http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2017/11/Tuettu_vapaaehtoistoiminta_WEB_KORJ2.pdf
- Reynolds P.D. 1987. Ihmisten käyttö tutkimuskohteena. Kirjassa K. Mäkelä (toim.) Tieteen vapaus ja tutkimuksen etiikka. Helsinki: Tammi, 196-204. Teoksessa: Tuomi,

Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. (toim.) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Rieppola, Eija 2010. Vapaaehtoistoiminta vahvistamassa maahanmuuttajien osallisuutta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14706/Vapaaehtoistoiminta%20vahvistamassa%20maahanmuuttajien%20osallisuutta.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Siisiäinen 1996. Teoksessa: Harju, Aaro 2019. Vapaaehtoistoiminnan määritelmä ja sisältö. Kansalaisfoorumi.

https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/kansalaisyhteiskunta/kansalaisyhteiskunnan_maaritelma_ja_sisalto

Sisäministeriö 2019. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 22.10.2019 <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Soste 2019. Sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat keskeinen kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan kenttä. Viitattu 10.9.2019 <https://www.soste.fi/sote-jarjestot/sosiaali-ja-terveysjarjestot-ovat-keskeinen-kansalais-ja-vapaaehtoistoiminnan-kentta/>

Suomen Setlementtiliitto ry 2019a. Suomalainen setlementtiliike. Viitattu 20.8.2019 <https://setlementti.fi/toiminta/suomalainen-setlementtiliike/>

Suomen Setlementtiliitto ry 2019b. Kotipolku-hankkeiden blogisivusto: Kotipolku (TEM). Viitattu 21.8.2019 <https://kotipolku.wordpress.com/kotipolku-tem/>

Suomen Setlementtiliitto ry 2019c. Suomalainen setlementtiliike. Viitattu 22.10.2019 <https://setlementti.fi/toiminta/suomalainen-setlementtiliike/>

Suomen Venäjänkieliset 2018. ”HYVIS” – Hyvinvointia yhteisvoimin – hanke. Viitattu 12.11.2019. <http://www.svkeskus.fi/fi/hyvis-hyvinvointia-yhteisvoimin/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus: Koulutus ja kielitaito. Viitattu 10.11.2019. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. (toim.) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: TENK, 2013. Teoksessa: Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2019. Kotouttamispolitiikka. Viitattu 21.10.2019 <https://tem.fi/kotouttamispolitiikka>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2017. Osallistavan sosiaaliturvan kokeilu. Viitattu 4.11.2019 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/osallistavan-sosiaaliturvan-kokeilu>

Valli, Raine 2018. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä, PS-kustannus.

Voutilainen, Eero 2004. Kohtaamisen tarve ja merkitys. Viitattu 9.10.2019. https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/aiemmat_artikkelit/kohtaamisen_tarve_ja_merkitys

Yeung, Anne Birgitta 2004. Vapaaehtoistoiminta – puhtaita suhteita vai liimaa? Kansalaisareena.

https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/vapaaehtoistoiminta/aiemmat_artikkelit/vapaaehtoistoiminta_-_puhtaita_suhteita_tai_sosiaalista_liimaa

Yeung, Anne Birgitta 2005a. Vapaaehtoistoiminnan timantti: Miten mallintaa motivaatiota? Teoksessa: Yeung, Anne Birgitta & Nylund, Marianne 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Gummerrus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Yeung, Anne Birgitta 2005b. Vapaaehtoistoiminnan timanttimali. Teoksessa: Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2012. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja. Diakonia – ammattikorkeakoulun julkaisuja, C Katsauksia ja aineistoja 23. Tampere. http://kansalaisareena.fi/C23_9789524931816.pdf

Yeung, Anne Birgitta 2005c. Vapaaehtoistoiminta aktiivisen kansalaisuuden ilmentäjänä. Teoksessa: Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti, arvot ja osallisuus. Osuuskunta Vastapaino.

LIITTEET

LIITE 1. RYHMÄHAASTATTELUN RUNKO.

1. Kuinka monta kertaa olet toiminut vapaaehtoisena?
2. Miksi lähdit mukaan vapaaehtoistoimintaan?
3. Mikä on parasta vapaaehtoistoiminnassa?
4. Onko vapaaehtoistoiminta kehittänyt sinua – jos, miten?
5. Minkälaista tukea olet saanut vapaaehtoisuuden aikana? Minkälaista tukea haluaisit saada?
6. Tulisiko jokaisen Oma polku - nuoren käydä vapaaehtoistoiminnan koulutuksessa?

7. Onko vapaaehtoistoiminta mahdollistanut uusien ihmisten kohtaamisen? Jos, minkälaisia kohtaamisia nämä ovat olleet?
8. Onko vapaaehtoistoiminnan kautta sinulle kehittynyt pidempiaikaisia verkostoja? Jos, minkälaisia?
9. Mitä asioita haluaisit parantaa Jyvälän Setlementin vapaaehtoistoiminnassa?